

Լուսյա ՄԿՐՏՉՅԱՆ

ՀԱՎԱՃԳՆԱԾԱՄԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԵՎ ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՐԴԻՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամը, շնայած զարգացող երկրների կառավարությունների և որոշ միջազգային կազմակերպությունների կողմից դրա հաղթահարման ուղղված միջոցառումներին, շարունակվում է տարածվել՝ զգալի սոցիալ-տնտեսական վնասների պատճառ դառնալով համարյա բոլոր տարածաշրջաններում: Այն ունի տարբեր արտահայտություններ, այդ թվում՝ զարգացման տեմպերի անկում կամ նույնիսկ հետընթաց, գործազրկության ան բեկամիտների և սպառման նվազում, ներդրումների կրճատում, կազմակերպությունների սնանկացում և լուծարում, բնակչության կենսամակարդակի իջեցում: Հոդվածում ներկայացված են կառավարության հակաճգնաժամային միջոցառումների ծրագիրը, որով հնարավոր դարձավ պահպանել մակրոտնտեսական կայունությունը:

Луся МКРТЧЯН

ПУТИ ОРГАНИЗАЦИИ И РЕАЛИЗАЦИИ АНТИКРИЗИСНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ РА

Ключевые слова: финансовый кризис, уполномочие, рост безработицы, экономический рост, мировой рынок.

Несмотря на серьёзные мероприятия, направленные на преодоление мирового финансово-экономического кризиса, проводимые развитыми странами и определёнными международными организациями он продолжает распространяться и стал причиной социально-экономических проблем во всех регионах.

В статье представлена правительственная программа антикризисных мероприятий, которая дала возможность сохранить макроэкономическую стабильность.

Lusya MKRTCHYAN

THE WOYS OF MANAGEMENT OF ANTICRISIS PROGRAMS IN RA

Keywords: financial crisis, powers, unemployment growth, economic growth, global market.

In spite of the immense efforts of the governments of developed countries and some international organizations to overcome the world financial and economic crisis, it continues to cause social and economic harm on almost all regions.

The paper presents governmental anticrisis programs which enabled to maintain macroeconomic stability.

Հասմիկ ԹՈՐՈՍՅԱՆ

ԱՐԺԵՂՈՅԵՐԻ ՀԱՎԱՏԱՐՄԱԳՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Հոդվածը նվիրված է արժեթղթերի շուկայում մասնագիտացված գործունեության այնպիսի կարևորագույն տեսակի տեսական հարցերի պարզաբանմանը, ինչպիսին է արժեթղթերի հավատարմագրային կառավարումը:

Հոդվածում պատմական հարուստ կյուբի վերլուծության արդյունքում ներկայացվել է հայրենական և արտասահմանյան գրականության մեջ արժեթղթերի հավատարմագրային կառավարման հասկացության վերաբերյալ առկա մոտեցումները:

Մոտեցումների համադրման արդյունքում հեղինակը այն եզրահանգման է եկել, որ մոտեցումներից և ոչ մեկը թույլ չի տալիս վեր հանել գործունեության այդ տեսակի բոլոր էական հատկանիշները, այդ իսկ պատճառով այն պետք է դիտարկել համակարգային մոտեցման տեսանկյունից:

Асмик ТОРОСЯН

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ ДОВЕРИТЕЛЬНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЦЕННЫХ БУМАГ

Ключевые слова: доверительное управление, ценные бумаги, активы управление, управление инвестициями, рынок ценных бумаг, доверительная собственность.

Статья посвящена объяснению наиболее важных типов теоретических вопросов на рынке ценных бумаг, таких как доверительное управление ценными бумагами.

В результате анализа исторического богатого материала были представлены подходы к концепции доверительного управления ценных бумаг в отечественной и зарубежной литературе.

В результате, автор пришел к выводу, что ни один из подходов не выявит всех существенных особенностей этого вида деятельности, поэтому его следует рассматривать с системной точки зрения.

Hasmik TOROSYAN

ON SOME ASPECTS OF TRUST MANAGEMENT OF SECURITIES PORTFOLIO

Keywords: trust management, securities, asset management, investment management, securities market, trust property.

The article is devoted to explaining one of the most important types of theoretical aspects of professional activity in the securities market such as trust management of securities portfolio.

Current approaches on the concept of trust management of securities portfolio documented in the rich domestic and foreign literature have been analyzed and presented in the article.

As a result of comparative analysis of approaches, the author came to the conclusion that none of the existing approaches would reveal all the essential features of this type of activity, so the topic should be further researched using a systemic approach.

Եվգենյա ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱՅԻՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՆՊԱՏԱԿԱՅԻՆ, ԱՐՅՈՒՄԱԿԵՏ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԿԱՐԵՆՈՐԳՈՒՅՆ ՀԻՄՆԱԿՆԴԻՐՆԵՐԸ

Համայնքի նպատակային և արդյունավետ կառավարման համար կարևորագույն խնդիրներից մեկը համայնքի դրամական հոսքերի պլանավորման և բյուջետավորման համակարգերի ամբողջական փոխհամաձայնեցման, ներդաշնակության ապահովման հարցն է: Համայնքը տնտեսության զարգացման առաջնային օղակն է:

Սույն հոդվածում ներկայացված է ՀՀ համայնքների 2014-2017թթ. տարիների ֆինանսական ցուցանիշները՝ եկամտային և ծախսային քաղաքականության ընդհանուր իրավիճակը, ՏԻՄ-երի կողմից վարվող բյուջետային ծախսային քաղաքականության արդյունավետությունը:

Евгения НАЛБАНДЯН

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПО ЦЕЛЕВОМУ И ЭФФЕКТИВНУ ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ФИНАНСОВЫХ СРЕДСТВ ОРГАНА МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ (ОБЩИНЫ)

Ключевые слова: развитие экономики, органы местного самоуправления, община, прибыль, расходы, бюджет.

Одной из основных задач для продуктивного управления общиной является вопрос полного взаимосодействия, обеспечения гармонизации в планировании и бюджетировании систем денежных потоков общины. Община является первичной единицей (секцией) экономического развития.

В статье представлены финансовые показатели общин РА за 2014-2017 гг., общее состояние прибыльной и учетной политики, эффективность политики поддержания бюджетных расходов органами местного самоуправления.

Yevgenya NALBANDYAN

THE MAIN DIRECTIONS ON TARGET AND EFFECTIVE USE OF FINANCIAL RESOURCES OF LOCAL GOVERNMENT (COMMUNITY)

Keyword: economic development, local governments, community, profit, expenses, budget.

One of the major tasks for goals and productive management of a community is the question full mutually matching, ensuring harmonization in planning and budgeting of systems of cash flows of a community. Community is a primary unit (section) of economic development. Financial performance of communities of RA during 2014-2017 general condition of profitable and account policy, efficiency of policy of maintaining the budgetary expenses by local government is present in this article.

Լիլիթ ՂՈՒԿԱՅԱՆ

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀՈՍՔԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԻՍՈՒՆՔՆԵՐԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՅՈՒՍՆԵՐԻ ԱՃԻ ՀԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՐԱՑՈՒՄԸ՝ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՀՈՍՔԵՐԻ ՕՊՏԻՄԱԼԱՑՄԱՆ ՄԻՋՑՈՎ

Բանալի բառեր՝ դրամական միջոցներ, ֆինանսական վերլուծություն, դրամարկղ, հաշվարկային հաշիվ, արտարժույթային հաշիվ, տարբերակում, իրացվելիություն, դրամական ագրեգատներ, դրամական միջոցների համարժեքներ, արժեթղթեր: Հոդվածը նվիրված է կազմակերպությունում դրամական հոսքերի կազմակերպման և դասակարգման, ինչպես նաև դրամական միջոցների հաշվարկման հիմնական մեթոդների հիմնահարցերին: Ընտրված թեմայի արդիականությունը պայմանավորված է նրանով, որ ներկայիս պայմաններում, որոնք ձևավորվել են աշխարհում և Հայաստանի Հանրապետությունում մասնավորապես, կազմակերպությունները իրենց դրույթունն ապահովելու համար պետք է իրականացնեն առկա դրամական միջոցների հոսքերի ռացիոնալ օգտագործում: Այստեղ, որպես ֆինանսական վերլուծության առանցքային խնդիր, հանդիսանում է ներդրումային կապիտալի թուլատրելի չափի և կառուցվածքի սահմանում և ապահովումը՝ դրամական միջոցների տեսքով՝ առավելագույն դրամական հոսքերի ապահովման, ինչպես նաև խելամիտ հաշվարկների իրականացման նպատակով:

Лилит ГУКАСЯН

ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ В ОРГАНИЗАЦИИ, ВЫЯВЛЕНИЕ И ОБОБЩЕНИЕ РЕЗЕРВОВ РОСТА ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ОРГАНИЗАЦИИ ПОСРЕДСТВОМ ОПТИМИЗАЦИИ ДЕНЕЖНЫХ ПОТОКОВ

Статья посвящена вопросам понятия и классификации денежных потоков в организации, а также основных методов расчета денежных потоков. Актуальность выбранной темы обусловлена тем, что в современных условиях, сложившихся в мире и в Республике Армения в частности, для обеспечения условий выживания и развития организаций необходимо осуществить рациональное использование наличия денежных потоков. Здесь, в качестве ключевой проблемы осуществления финансового анализа является выяснение и поддержание приемлемого объема и структуры инвестированного капитала в денежной форме, для достижения максимизации денежных потоков, а также осуществления рациональных расчетов.

Lilit GHUKASYAN

BASIS OF MANAGEMENT OF CASH FLOWS IN THE ORGANIZATION, IDENTIFICATION AND SYNTHESIS OF RESERVES FOR GROWTH OF THE FINANCIAL POTENTIAL OF THE ORGANIZATION BY MEANING OF OPPOSITION OF CASH FLOWS

Key words: cash, financial analysis, cash, settlement account, foreign exchange account, differentiation, liquidity, monetary aggregates, cash equivalents, securities.

The article is devoted to the concept and classification of cash flows in the organization, as well as the main methods of calculating cash flows. The urgency of the chosen theme is conditioned by the fact that in modern conditions prevailing in the world and in the Republic of Armenia in particular, to ensure the conditions for the survival and development of organizations, it is necessary to rationalize the availability of cash flows. Here, as a key problem in the implementation of financial analysis is the elucidation and maintenance of an acceptable volume and structure of invested capital in cash, to maximize cash flows, as well as the implementation of rational calculations.

Տաթևիկ ՇԱԳԻՆՅԱՆ

ԱՌԵՎՏԻՎՆԵՐ ԲԱՆԿԵՐԻ ԱԿՏԻՎԱՅԻՆ ԵՎ ՊԱՍԻՎԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԴՐԱՆՑ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՂԻՆԵՐԸ

Հոդվածում ուսումնասիրվել են առևտրային բանկերի ակտիվային և պասիվային գործառնությունների վերլուծությունների տեսական հիմքերը: Ներկայացվել է ակտիվային գործառնությունների արդյունավետության վերլուծության մեթոդաբանությունը: Կարևորվել են նաև պասիվային գործառնությունների կատարելագործման ուղիները:

Татевик ШАГИНЯН

АНАЛИЗ АКТИВНЫХ И ПАССИВНЫХ ОПЕРАЦИЙ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ И ПУТИ ИХ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Ключевые слова: Пассивные операции, активные операции, показатели эффективности, анализ пассивных операций.

В статье рассматриваются теоретические основы анализа активных и пассивных операций коммерческих банков. Представлена методика анализа эффективности активных операций. Также выделены пути совершенствования пассивных операций.

Tatevik SHAHINYAN

ANALYSIS OF ACTIVE AND PASSIVE OPERATIONS OF COMMERCIAL BANKS AND THE WAYS OF THEIR IMPROVING

Keywords: Passive operations, active operations, indicators of the effectiveness, analysis of passive operations.

The article discusses the theoretical frameworks for the analysis of active and passive operations of commercial banks. The technique of analysis of the effectiveness of active operations is presented. The ways of improving passive operations are also highlighted.

Անդրանիկ ՈՍԿԱՆՅԱՆ

ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԱՐԺԵԹՐԹԱՎՈՐՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՏԵՂԵԿԱՑՎԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄԸ

Ակտիվների արժեթղթավորման տեղեկատվական հոսքերի համակարգման առաջարկվող մեխանիզմը հնարավորություն կստեղծի ոչ միայն անընդհատության սկզբունքով գրանցելու հաշվապահական հաշիվներում արժեթղթավորման տնտեսական արդյունքները, այլև մշտադիտարկման ենթարկելու պարտատոմսերի տեղաբաշխման և մարման ֆինանսական հետևանքներն արժեթղթավորման ամբողջ շրջափուլի ընթացքում: Հնարավորություն է ստեղծվում նաև իրականացնելու համեմատական վերլուծություն արժեթղթավորման տնտեսական արդյունավետության գծով ոչ միայն այդ գործընթացի յուրաքանչյուր փուլում, այլև տարբեր վարկային փուլերի արժեթղթավորման շղթայում, գնահատելով «երկար փողերի» ձևավորման նպատակահարմարությունն ու հատույցը:

Андраник ВОСКАНИЯ

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ СЕКЬЮРИТИЗАЦИИ АКТИВОВ

Ключевые слова: эффективность секьюритизации, учет результатов секьюритизации, информационное обеспечение.
В статье предлагается механизм координации информационных потоков секьюритизации активов, что позволит не только регистрировать экономические результаты данного процесса на основе непрерывного бухгалтерского учета, но и постоянно организовать мониторинг финансовых последствий размещения и погашения облигаций в течение всего цикла секьюритизации. Предлагается также провести сравнительный анализ экономической эффективности секьюритизации не только на каждом этапе данного процесса, но и на разных этапах применения данного финансового процесса, что даст возможность оценки целесообразности образования «длинных денег» в бизнес деятельности.

Andranik VOSKANYAN

INFORMATION SUPPORT FOR ESTIMATION OF EFFICIENCY OF ASSETS SECURITIZATION

Keywords: efficiency of securitization, accounting of securitization results, information support.
The article suggests a mechanism for coordinating the information flows of asset securitization, which will allow not only to register the economic results of this process on the basis of continuous accounting, but also constantly monitor the financial consequences of bond placement and redemption during the entire securitization cycle. It is also proposed to carry out a comparative analysis of the economic effectiveness of securitization, not only at each stage of the process, but also at different stages of this financial process, which will make possible to assess the appropriateness of creation of "long money" in business activities.

Անուշ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

ՊԱՐՏԱԴԻՐ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԱՊԱՅՐՎԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՍԱԿԱՐԳԻ ՓՈՐՁԸ ՆԱԽԿԻՆ ԽՅՐՄ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԵՎ ՏԵՂԵՍԱՑՄԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Ուսումնասիրելով նախկին ԽՅՐՄ երկրների առողջապահական համակարգերի ֆինանսավորման մեխանիզմները, պարտադիր բժշկական ապահովագրական շուկան և հաշվի առնելով դրանց թերություններն ու առավելությունները, ՀՀ առողջապահական համակարգի առկա խնդիրները, առաջարկվում է ՀՀ-ում ներդնել պարտադիր բժշկական ապահովագրական համակարգ, որի արդյունքում կմեղմանա սոցիալական անհավասարությունը, կապահովվի համընդհանուր հասանելիություն բժշկական ծառայություններին և կկայաստի երկարաժամկետում առողջապահական համակարգի բարեփոխումների իրականացմանը:

Ануш ТУМАНЯН

ОПЫТ ОБЯЗАТЕЛЬНОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В СТРАНАХ БЫВШЕГО СССР И ВОПРОСЫ ЛОКАЛИЗАЦИИ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

Ключевие слова: обязательное медицинское страхование, добровольное медицинское страхование, расходы на здравоохранение, ВВП.
Изучая механизмы финансирования здравоохранения стран бывшего СССР, рынок обязательного медицинского страхования, их недостатки и преимущества и проблемы системы здравоохранения Армении, предлагаем внедрить в Армении систему обязательного медицинского страхования, что приведет к социальному равенству, всеобщему доступу к медицинским услугам и будет способствовать осуществлению реформ здравоохранения в долгосрочной перспективе.

Anush TUMANYAN

EXPERIENCE OF COMPULSORY HEALTH INSURANCE IN FORMER USSR COUNTRIES AND LOCALIZATION ISSUES IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

Key words: compulsory health insurance, voluntary health insurance, health care expenditure, GDP.
Studying the health financing mechanisms of the countries of the former USSR, the compulsory health insurance market, their shortcomings and advantages and problems of the healthcare system in Armenia, we propose to introduce a mandatory health insurance system in Armenia that will lead to social equality, universal access to health services and will promote healthcare system reforms in the long term.

Արփինե ՀԱԿՈԲՅԱՆ

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՐԹՅԱՆ ՎՐԱ ԾԱԽՍԵՐԻ ՎԵՐԱՀՅՈՒՐԱԿԱՆ ՀԱՍԱԿԱՐԳԻ ԵՎ ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԻՆՏԵԳՐԱՄԱՆ ԱՉՂԵՑՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀՏՈՒՄԸ

Գնահատել ենք ծախսերի վերահսկողության համակարգի և ՏՏ ինտեգրման փոխգործոնության ազդեցությունը կազմակերպությունների ֆինանսական գործունեության վրա: Ստացված արդյունքները համապատասխանում են տեսական պնդումներին: Մինչ ծախսերի վերահսկողության համակարգի և ՏՏ ինտեգրման ազդեցությունները ֆինանսական գործունեության վրա էական չեն, դրանց փոխգործոնության ազդեցությունը՝ դրական է:

Арпине АКОБЯН

ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ ИНТЕГРАЦИИ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И СИСТЕМ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ НА ФИНАНСОВУЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Ключевые слова: интегрированная информационная технология, двустороннее взаимодействие, система планирования ресурсов.
В этом исследовании оценивается влияние взаимодействия систем управления затратами и интеграции информационных технологий на финансовые показатели. Результаты исследования подтверждают теоретические аргументы. Хотя основные эффекты интеграции информационных технологий и систем контроля на финансовые показатели незначительны, их эффект взаимодействия указывает на значительное положительное влияние на финансовые результаты.

Argpine HAKOBYAN

ASSESSING THE INTERACTION EFFECT OF COST CONTROL SYSTEMS AND INFORMATUIN TECHNOLOGY INTEGRATION ON FINANCIAL PERFORMANCE

Keywords: integrated information technologies, ABC cost control system, interaction effect, enterprise resource planning systems.
This study assesses the interaction effect of cost control systems and IT integration on financial performance. The results of the study support the theoretical arguments. While the main effects of IT integration and cost control systems on financial performance are not significant, their interaction effect indicates a significant positive effect on financial performance.

Արտակ ՅԱՐԱԶՅԱՆ

ՀՀ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԷԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 2017 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

Բանկի բառեր՝ Հայաստան, բանկեր, բանկային համակարգ, ՀՀ ԿԲ, 2017, բանկերի ֆինանսական հաշվետվություններ, վարկավորում:

Հայաստանի բանկային համակարգը երկրի տնտեսության առավել զարգացած հատվածներից մեկն է, որը ֆինանսական ծառայություններ է մատուցում բնակչությանը և առևտրային կազմակերպություններին, ապահովելով ազգային ՀՆԱ-ի հետագա աճը: 2017 թվականը հայաստանյան բանկերի համար բեկումնային տարի էր, քանի որ ՀՀ ԿԲ-ն (ՀՀ կենտրոնական բանկը) բարձրացրել է նրանց կապիտալի պահանջները, ինչը հանգեցրել է բանկային միաձուլումների: Այս հոդվածում մենք կփորձենք գնահատել հնարավոր հետևանքները և առանցքային փոփոխությունները գործող բանկերում՝ դրանց տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունների մանրակրկիտ վերլուծության միջոցով:

Արտակ ЯРАЗЯН

ОБЗОР АРМЯНСКОГО БАНКОВСКОГО СЕКТОРА И КЛЮЧЕВЫХ ИЗМЕНЕНИЙ В 2017 ГОДУ

Ключевые слова: Армения, банки, банковский сектор, ЦБА, 2017, финансовые отчеты банков, кредитование.

Банковский сектор Армении является одним из наиболее развитых сегментов экономики страны, который предоставляет финансовые услуги населению и коммерческим организациям, обеспечивая дальнейший рост национального ВВП. 2017 год стал для армянских банков прорывным годом, поскольку ЦБА (Центральный банк Республики Армения) повысил требования к капиталу для них, что привело к банковским слияниям. В этой статье мы попытаемся оценить возможные последствия и ключевые изменения в большинстве действующих банках путем тщательного анализа их годовых финансовых отчетов.

Artak YARAZYAN

ARMENIAN BANKING SECTOR OVERVIEW AND KEY CHANGES IN 2017

Armenian banking sector is one of the most developed segments of country's economy, which provides financial services to population and commercial organizations, ensuring the further growth of national GDP. 2017 was a breaking year for Armenian banks, as CBA (Central bank of the Republic of Armenia) raised capital requirements for them, which led to banking mergers. In this article, we will try to assess the possible outcomes and key changes in most functioning banks thru a careful analysis of their annual financial reports.

Միքայել ՋԱՎԱԴՅԱՆ

ԱՌԵՎՏԻՎՆԵՐ ԲԱՆԿԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՌԵՍՈՒՐՍՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐԸ

Առևտրային բանկերի ֆինանսական ռեսուրսների արդյունավետության բարձրացումը արդիական խնդիր է ինչպես կազմակերպության կայուն զարգացման տեսանկյունից, այնպես էլ պայմանավորված է տնտեսավարող սուբյեկտի մրցունակության ամրապնդման անհրաժեշտությամբ: Հոդվածում առաջարկվում է ֆինանսական ռեսուրսների կառավարման արդյունավետության ցուցանիշների դասակարգման նոր մոտեցում, որը նպաստում է նպատակաուղղված կառավարչական որոշումների կայացմանը:

Микаел ДЖАВАДЯН

ХАРАКТЕРИСТИКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ

Ключевые слова: источники финансовых ресурсов, управление ресурсами, эффективность управления, показатели эффективности. Повышение эффективности управления финансовых ресурсов коммерческих банков становится актуальным как с точки зрения устойчивого развития организаций, так и от необходимости укрепления конкурентоспособности хозяйственной деятельности. В статью предложена новая квалификация показателей эффективности управления финансовых ресурсов, способствующая принятию целенаправленных управленческих решений.

Mikael JAVADYAN

CHARACTERISTICS OF FINANCIAL RESOURCES MANAGEMENT EFFICIENCY IN COMMERCIAL BANKS

Keywords: sources of financial resources, resource management, management effectiveness, performance indicators.

Increasing the effectiveness of management of financial resources of commercial banks becomes active both in terms of sustainable development of organizations and the need to strengthen the competitiveness of economic activity. The article proposes a new qualification of financial resources management effectiveness indicators in commercial banks, which facilitates the adoption of targeted decision making.

Սոնա ԽԱՇԱՏՐՅԱՆ

ԳՈՐԾԱՎԱԼԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԻ ԴԵՐԸ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ (ՌԻՍԿԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԵՐՈՒՄ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՕՐԻՆԱԿՈՎ)

Ֆինանսական շուկաներում առկա սահմանափակումներից է հանդիսանում գործակալական ծախսերը, որոնք հաճախ սահմանափակում են կազմակերպության կառավարիչների կողմից օպտիմալ որոշումների կայացման հարցում: Մասնավորապես, հեղինակը ցույց է տալիս հետաքրքրական մեկ օրինակ, երբ տեղի է ունենում կազմակերպության արժեքի փոխանցում պարտատերերից սեփականատերերին՝ կառավարիչների կողմից հավելյալ ռիսկային թիզնես նախագծում նարդրում կատարելու արդյունքում:

Сона ХАЧАТРИАН

РОЛЬ АГЕНТСКИХ ИЗДЕРЖЕК ПРИ ПРИНЯТИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ (ПРИМЕР ИНВЕСТИРОВАНИЯ В РИСКОВАННЫЕ ПРОЕКТЫ)

Ключевые слова: агентские расходы, ожидаемая доходность активов.

В современном мире корпоративных финансов существует множество затрат, которые ограничивают готовность руководства компании принимать оптимальные решения для максимизации акционерной стоимости. Одной из таких затрат является проблема с агентскими расходами. На очень интересным примером, который демонстрирует чрезмерный риск принятия руководством, чтобы перевести богатство от держатели задолженности к акционером.

Sona KHACHATRYAN

THE ROLE OF AGENCY COSTS IN INVESTMENT DECISION MAKING (WITH AN EXAMPLE OF INVESTMENT IN RISKY PROJECTS)

Keywords: agency costs, expected return of asset.

In modern corporate finance world, there exists many frictions that limit the company's management's willingness to make optimal decision making, for maximizing the shareholder value. One of such costs is the agency cost problem. A very interesting example is given that demonstrates excessive risk taking by management in order to transfer wealth from debtholders to shareholders.

Սոնա ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԳՈՐԾԱԿԱԼԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԸ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՈՒՄ (ԱՐԴՅՈՒՆԱԿԵՏ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՆՈՒՄԱԲԱՆՈՒՄԻ ՕՐԻՆԱԿՈՎ)

Համաձայն Մոդիլիանի-Միլլերի տեսության ֆինանսական շուկաները գործում են առանց լրացուցիչ ծախսերի, ուստի կապիտալի կառուցվածքում էական չէ ֆինանսավորման տեսակները, իսկ ներդրումային ծրագրերի իրականացման որոշումներում կազմակերպության կառավարիչները մշտապես ձգտում են առավելագույնի հասցնել ներդրումներ կատարելով դրական գուտ ներկա արժեք ունեցող ծրագրերում:

Sona XACHATRYAN

AGENCY COSTS IN THE CONTEXT OF EVALUATION OF FINANCIAL ASSETS (ON THE EXAMPLE OF AVOIDANCE OF EFFICIENT INVESTMENTS)

Ключевые слова: Агенские расходы, ожидаемая стоимость финансового бедствия

В идеальном мире Модigliани-Миллера на рынке нету издержек, поэтому нет никакой разницы в вариантах финансирования для корпораций, а также концепции максимизации акционерной стоимости путем инвестирования в позитивные проекты NPV. Но в реальном мире существуют затраты, связанные с структурой капитала (ECFD) и агентскими расходами на задолженность и капитал, что неожиданно приводит к не максимизации проектов NPV для фирм.

Sona KHACHATRYAN

AGENCY COSTS IN THE CONTEXT OF FINANCIAL ASSET VALUATION (WITH EFFICIENT INVESTMENTS AVOIDANCE EXAMPLE)

Keywords: Agency costs, expected cost of financial distress (ECFD)

In the ideal world of Modigliani-Miller there are no frictions in market, therefore no difference in financing options for the corporations, as well as the notion of maximizing shareholder value, by investing in positive NPV projects. But in real world there are costs associated with capital structure (ECFD) and agency costs of debt and equity, which surprising result in not maximizing NPV projects for the firms.

Աննա ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

ԲԱՆԿԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՆԿԱՏՄԱՐ ԲՀ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՍԱՀՄԱՆԱԾ ՆՈՐՄԱՏԻՎԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ ԵՎ ԲՀ ԲԱՆԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Վերջին միջազգային ֆինանսական ճգնաժամի առաջին ալիքին ԲՀ բանկային համակարգը կարողացավ դիմադրվել ի շնորհիվ բանկային կապիտալի նկատմամբ ԲՀ Կենտրոնական բանկի առավել խիստ քաղաքականության՝ ի տարբերություն միջազգային ստանդարտների: Ուստի այս համատեքստում կարևոր է ուսումնասիրել բանկային կապիտալի նկատմամբ ԲՀ ԿԲ պահանջները, և իրականացնել ԲՀ բանկային համակարգի համեմատական վերլուծություն:

Anna ALEQSANYAN

THE NORMATIVE REQUIREMENTS ESTABLISHED BY CENTRAL BANK OF RA TOWARD BANKING CAPITAL AND THE COMPARATIVE ANALYSES OF THE RA BANKING SYSTEM

Keywords: main capital, additional capital, return on equity, return on assets.

The RA Banking system could resist the first wave of the latest international financial crisis due to the strict policy of the RA central bank in contrary to international standards. Thus, in this context it's important to investigate the RA CB requirements toward banking capital and implement comparative analyses of the RA Banking system.

Աննա ԱԼԵԿՍԱՆՅԱՆ

НОРМАТИВНОЕ ТРЕБОВАНИЯ К БАНКОВСКОМУ КАПИТАЛУ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКА РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ И СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ АРМЯНСКОЙ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ

Ключевые слова: основной капитал, дополнительный капитал, рентабельность капитала, рентабельность активов.

Первую волну последнего международного кризиса Армянская банковская система смогла выдержать благодаря более строгой политики Центрального банка Армении по банковскому капиталу, в отличие от международных стандартов. Поэтому в этом контексте важно изучить требования ЦБА к банковскому капиталу и провести сравнительный анализ банковской системы Армении.

Աննա ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ԲԱԿԱՐԴՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԲԱՆԿԱԿԱՆ ՌԻՍԿՆԵՐԻ ԿԱՌԱԿԱՐՄԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐԱԳՈՒՅՆ ԳՈՐԾԻԷ ԵՎ ԴՐԱ ՆԿԱՏՄԱՐ ԲԱԶԵԼՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

Ներկայիս բանկային համակարգի կայունության և նրա նկատմամբ վստահության հիմքում ընկած է կապիտալի բավարար մակարդակի ապահովումը, որի հաշվարկման միջազգային մեթոդաբանությունը սահմանվում է Բանկային վերահսկողության բազելյան կոմիտեի կողմից: Ուստի այս համատեքստում իրականացվել է Բազել 3-ի կապիտալի նկատմամբ պահանջների մանրամասն ուսումնասիրություն:

Anna ALEKSANYAN

ДОСТАТОЧНОСТЬ КАПИТАЛА КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ РИСКАМИ И ТРЕБОВАНИЕ К НЕЙ БАЗЕЛЬСКОГО КОМИТЕТА

Ключевые слова: Базельский комитет, достаточность капитала, взвешенные по риску активы, коэффициент леввериджа, буфер сохранения капитала, контрциклический буфер капитала

Стабильность и доверия текущей банковской системы основывается на обеспечении достаточного уровня капитала, стандарты расчета которой на международном уровне обеспечивает Базельский комитет банковского надзора. Поэтому в этом контексте В этом контексте было проведено подробное исследование требований к капиталу Базель 3.

Anna ALEQSANYAN

THE CAPITAL SUFFICIENCY AS THE MAIN IMPLEMENT OF BANKING RISKS AND BASELIAN COMMITTEE REQUIREMENTS UPON IT

Keywords: Basel Committee, sufficient capital, risk weighted assets, leverage ratio, capital Conservation Buffer, Countercyclical capital buffer

The stability of the current banking system and its reliance is based on the assurance of sufficient capital, calculation international methodology of which is established by the Baselian Committee of the Banking Supervision. In this context a detailed research of the requirements of Basel 3's capitals has been implemented.

Ռոզա ՍՈՒԲԻԱՍՅԱՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԻ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ԶՅ ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅՈՒՄ

Բանալի բառեր: ռիսկի մեթոդներ, տոկոսային ռիսկ, վարկային ռիսկ, լիկվիդացիոն ռիսկ, արտաթուղթային ռիսկ, հաշվեկշռային գնահատական, տոկոսային տարբերություն, տոկոսային եկամուտ, տոկոսային եկամուտների և ծախսերի տարբերություն, տոկոսադրույք:

Հոդվածում առաջին անգամ փորձ է կատարվել բացահայտել ՀՀ առևտրային բանկերի հիմնական ռիսկերի գնահատման կատարելագործման մեթոդները: Տեսնության ոլորտում ռիսկերի հետազոտման, դրանց գնահատման մեթոդների, ինչպես նաև վերջինների կատարելագործման ուղղված ուսումնասիրությունները վերջնական չեն, բանի որ արտադրատնտեսական ցանկացած փոփոխությունն սոր հրամայականներ է ներկայացնում առևտրային կազմակերպություններին սոր երևան եկած ռիսկերի ուսումնասիրությանը, դրանց գնահատման մեթոդների կատարելագործմանը, որը հավասարապես վերաբերում է հանրապետության առևտրային բանկերի ռիսկերի գնահատման, կանխատեսումների և ուսումնասիրության մեթոդների կատարելագործմանը: Հոդվածում համակարգված վերլուծությունների են ենթարկված այն ռիսկերը, որոնք որակական նշանակություն ունեն և կանխատեսումների միջոցով ենթակա են սահմանափակումների: Ռիսկերի գնահատման մեթոդների հաշվառմամբ առանձնացված են տոկոսային, վարկային, լուծարային, արտաթուղթային, ինչպես նաև սեփական ակտիվների բավարարվածության ռիսկերի գնահատման մեթոդները:

Վարկային և լուծարային ռիսկերի համատեքստում տոկոսադրույքների ռիսկը բացահայտվում է որպես գլխավոր պորտֆելային ռիսկ, ընդգծելով, որ վերջինս հանդես է գալիս որպես առևտրային բանկերի հիմնական ռիսկ, որով պայմանավորված է բանկային պորտֆելի կառուցվածքը: Այլ խոսքով ֆինանսական այն ակտիվների համակցությունը, որոնք արտացոլում են բանկային ռեսուրսները:

Роза СУКИАСЯН

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ОЦЕНКИ ОСНОВНЫХ РИСКОВ В БАНКОВСКОЙ ПРАКТИКЕ РА

В статье впервые сделана попытка рассмотреть усовершенствование методов оценки основных рисков торговых банков РА. Научные исследования в сфере экономики, посвященные изучению рисков, оценки и усовершенствования их методов не окончательны, так как любое изменение производственно-экономических отношений выдвигает новые требования к изучению рисков коммерческих организации, разработка которых служит источником новых экономических учений большая часть которых на сегодняшний день посвящена изучению и прогнозу развития методов оценки и усовершенствования основных рисков торговых организации, таких как банки РА.

В статье для дальнейшего анализа из совокупности банковских рисков выделены только те риски, которым можно дать количественную оценку, а так же, которые поддаются прогнозированию и минимизации. Этим условиям, удовлетворяют следующие виды рисков: процентный, кредитный (риск неплатежа по ссуде), риск ликвидности, валютный и риск достаточности собственного капитала.

Риск изменения процентной ставки рассматривался как один из главных портфельных рисков, наряду с кредитным риском и риском ликвидности. Считалось, что для банка основные виды риска связаны со структурой его портфеля, то есть набором финансовых активов, в которые вложены ресурсы банка.

Roza SUKIASYAN

IMPROVEMENT BASIC RISKS ASSESSMENT METHODOLOGY IN RA BANKING PRACTICE

Keywords: risk methods, interest rate risk, credit risk, liquidity risk, currency risk, book-value, interest margin, interest income, interest spread, interest rates.

For the first time an attempt is being made in the article to consider the evaluation and improvement methods of basic risks in commercial banks of RA.

The scientific research in the sphere of economics, dedicated to the study of risks, evaluation and improvement of their methods, are not finalized, as any alteration of industrial-economic relations proposes new requirements to the risk study of commercial organizations. The development of those requirements serves as a source of new economic studies. Today, the most of those studies are dedicated to the study and forecast of the method development of evaluation and improvement of basic risks of commercial organizations such as RA banks. For the further analysis in the article, only the risks which can have quantitative assessment and can be forecasted and minimized are underlined from the set of banking risks. The following types of risks satisfy to these conditions: interest rate risk, credit risk (non-payment risk on a loan), liquidity risk, currency risk and risk of sufficiency of own capital.

Risk alteration of interest rate was considered as one of the principal portfolio risks, along with credit risk and liquidity risk. It was believed that the main types of risk for the bank are linked with the structure of its portfolio, that is a set of financial assets in which bank resources are invested.

Վլադիմիր ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ԶԻՄՆԱԿԱՆՐԻՍԿԵՐԸ

Հոդվածում դիտարկվել են ՀՀ հարկային մարմինների գործունեությունը կատարելագործելու հիմնախնդիրները: Հարկային ծառայողների կերպարը ժամանակի պահանջներին համապատասխան վերափոխելու ուղիղ համեմատական է հարկային համակարգի կարողություններն ընդլայնելուն և վստահությունն ավելացնելուն: Ուսումնասիրված բոլոր երկրներում ծառայողի կերպարը վերափոխելու խնդիրները վերլուծվել են երկու տեսանկյունից՝ գիտելիք և հմտությունները շարունակաբար կատարելագործելու, ինչպես նաև՝ մասնագիտական վարվելակերպի կանոնները պահպանելու:

Владимир АРУТЮНЯН

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЛОГОВЫХ ОРГАНОВ АРМЕНИИ

Ключевые слова: налоговый орган, таможенный орган, налоговый сотрудник, зарплата, социально-экономические отношения.

В статье рассмотрены вопросы совершенствования деятельности налоговых органов РА. Изменение имиджа налоговых органов в соответствии с текущими требованиями прямо пропорционально увеличению потенциала налоговой системы и повышению доверия. Во всех изученных странах проблема преобразования образа слуги была проанализирована с двух точек зрения: постоянно совершенствовать знания и навыки, а также соблюдать правила профессионального поведения.

Vladimir HARUTYUNYAN

THE ISSUES OF THE IMPROVEMENT OF TAX BODIES OF ARMENIA

Key words: tax body, salary, socio-economic relations.

The article reviewed the issues of improving the activities of RA taxbodies. Changing the image of tax customs officers in line with the current requirements is directly proportional to increasing the system's capacity and increasing confidence. In all the countries studied, the

problem of transforming the image of a servant has been analyzed from two perspectives: continually improving knowledge and skills, as well as keeping the rules of professional behavior.

Արմինե ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ

Վահան ԲԱԴԴԱՍԱՐՅԱՆ

ԵՎԱՍՏԱՅԻՆ ԶԱՂԱԶԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴՐՍԵՎՈՐՄԱՆ ԱՈՒՆՁՆԱԳԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Հարկաբյուջետային համակարգը արդյունավետ միջոց է տնտեսության պետական կարգավորման, տնտեսական համակարգում առկա տարբեր հիմնախնդիրների լուծման և զարգացման անհրաժեշտ նախադրյալների ստեղծման համար: Տնտեսության զարգացման համար կարևոր նշանակություն ունի հարկաբյուջետային ծրագրային քաղաքականության մշակման և իրականացման հարցը, առանց որի գրեթե բացառվում է տնտեսության զարգացման բնագավառում առկա հիմնախնդիրների որևէ հիմնավոր ու արդյունավետ լուծում:

ՀՀ եկամտային քաղաքականության զարգացման պատմությունը վկայում է, որ վերջինիս իրականացման անկյունաքարը մշտապես հանդիսացել է հարկային քաղաքականությունը և բարեփոխումներն ուղղված են եղել հենց այս համակարգի կատարելագործմանը: Այսինքն, ինչպես աշխարհի շատ այլ երկրներում, այնպես էլ ՀՀ-ում ուշադրությունը կենտրոնացվում է հարկային քաղաքականությանը և հարկային եկամուտների հավաքագրմանը:

Армине НЕРСИСЯН

Ваган БАГДАСАРЯН

ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ ДОХОДНОЙ ПОЛИТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

Ключевые слова: доходная политика, налоговобюджетная система, государственный бюджет, законодательство, налоговая политика
Налогобюджетная система является продуктивным средством для государственного регулирования экономики, решения разнородных вопросов, существующих в экономической системе и для создания необходимых для развития предпосылок. Важное значение для развития экономики имеет разработка и осуществление программой налоговобюджетной политики, без которой почти исключено фундаментальное и эффективное решение какого-либо вопроса, существующего в сфере экономического развития.

История развития доходной политики РА свидетельствует, что краеугольным камнем осуществления данной политики всегда являлась налоговая политика, и реформы были нацелены на усовершенствование именно данной системы. То есть, как во многих странах мира, так и в РА основное внимание сосредотачивается на налоговой политике и сборе налоговых доходов.

Armine NERSISYAN

Vahan BAGHDASARYAN

PECULIARITIES OF INCOME POLICY IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

Keywords: income policy, fiscal system, state budget, legislation, tax policy.

The fiscal system is an effective tool for state regulation of the economy, creation of necessary preconditions for the solution and development of various problems in the economic system. The issue of the development and implementation of the fiscal program policy is important for the development of the economy, without which any substantial and effective solution to the existing problems in the field of economic development is almost excluded.

The history of Armenian income policy development testifies the fact that the cornerstone of its implementation has always been the tax policy and reforms have been aimed at improving this system. That is to say, as in many countries of the world and in Armenia, attention is concentrated on tax policy and collection of tax revenues.

Վահան ԲԱԴԴԱՍԱՐՅԱՆ

Արմինե ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ

ԵՎԱՍՏԱՅԻՆ ԶԱՂԱԶԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԵՐՆ ՈՒ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Տնտեսության պետական կարգավորման համակարգում առանցքային դերակատարում ունի եկամտային քաղաքականությունը, որը կառավարության կողմից պետության եկամուտների ձևավորման ու հավաքագրման բնագավառում իրականացվող միջոցառումների ամբողջությունն է:

Եկամտային քաղաքականության արդյունավետության բարձրացման համար կարևորվում է այն հանգամանքը, որ վերջինս պետք է դադարի պետության զուտ ֆիսկալ գործառույթ լինելուց և ուղղվի այնպիսի կարևորագույն խնդիրների լուծմանը, ինչպիսիք են ազգային տնտեսության գերակա ճյուղերի զարգացման համար բարենպաստ պայմանների ստեղծումը, օտարերկրյա ներդրումների խրախուսումը, տնտեսության արտադրատեխնիկական հիմքերի կատարելագործումը, արտահանելի հատվածի ընդլայնմանն ուղղված քայլերի ձեռնարկումը, հավասար մրցակցային պայմանների ապահովումը և այլն:

Ваган БАХДАСАРЯН

Армине НЕРСИСЯН

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ ДОХОДНОЙ ПОЛИТИКИ В ЭКОНОМИКЕ

Ключевые слова: экономическая политика, экономический рост, доходная политика, расходная политика, налоги, автоматические стабилизаторы, фискальные стимулы.

В системе государственного регулирования экономики важную роль играет доходная политика, которая является совокупностью мер, осуществляющихся со стороны правительства в сфере формирования и сбора доходов государства.

Важным для повышения продуктивности доходной политики является то, что она должна перестать быть чисто фискальной функцией государства и стать основой для решения таких проблем, как создание благоприятных условий для развития первостепенных отраслей национальной экономики, поощрение заграничных вложений, усовершенствование производственно-технических основ экономики, принятие мер, нацеленных на расширение экспортируемой части, обеспечение равных условий для конкуренции и т.д.

Vahan BAGHDASARYAN

Armine NERSISYAN

THE ROLE AND SIGNIFICANCE OF INCOME POLICY IN THE ECONOMY

Keywords: economic policy, economic growth, income policy, expenditure policy, taxes, automatic stabilizers, fiscal incentives.

The income policy has a key role in the system of state regulation of the economy, which is the totality of the government's measures of revenue formation and recruitment.

In order to increase the effectiveness of the income policy, it is important to stop the fiscal function of the state and to solve such important issues as the creation of favorable conditions for the development of priority sectors of the national economy, promoting foreign investment, improving the industrial and technical basis of the economy, taking steps to expand the exporting sector, ensuring equal competitive conditions, etc.

Արման ԱՄՐՈՅԱՆ

ЕУSՈՆԻԱԿԻ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՒՂՂԱԿԻ ՀԱՐԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԵՐԻ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բանալի բառեր՝ հարկային համակարգ, Եստոնիա, Հայաստան, շահութահարկ, Եկամտային հարկ:

Եստոնիայի հարկային համակարգը այսօր հանդիսանում է Եվրոպայի ամենազարգացող համակարգերից մեկը՝ արդյունավետության, ճկունության եւ հարկ վճարողների խթանման գործիքների շնորհիվ: Բալթյան «վագրի» փորձը հարկային քաղաքականության մեջ կարող է շատ օգտակար լինել Հայաստանի համար, հաշվի առնելով նրա հարկային համակարգի ձևավորումը և ուղղակի հարկման արդիականացման անհրաժեշտությունը:

Арман АМРОЯН

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СИСТЕМ ПРЯМОГО НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ЭСТОНИИ И АРМЕНИИ

Налоговая система Эстонии сегодня является одной из наиболее прогрессивных систем в Европе – благодаря своей эффективности, гибкости и стимулирующему налогоплательщиков инструментарию. Опыт балтийского «тигра» в налоговой политике может быть очень полезен для Армении, с учетом состояния становления ее налоговой системы и острой необходимости модернизации прямого налогообложения.

Arman AMROYAN

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF DIRECT TAXATION SYSTEMS OF ESTONIA AND ARMENIA

Keywords: tax system, Estonia, Armenia, profit tax, income tax.

The Estonian tax system is one of the most progressive systems in Europe today due to its efficiency, flexibility and taxpayer-stimulating tools. The experience of the Baltic “tiger” in tax policy can be very useful for Armenia, considering the fact that its tax system is in a formation stage and the urgent need of modernization of direct taxation.

Տիգրան ՀԱԿՈԲՅԱՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

Բանալի բառեր՝ հարկային քաղաքականության գործիքներ, հարկային գործիքների Եվոլյուցիա, հարկային դրույթաչափ, հարկային արտոնություն, հարկային պատժամիջոց, հարկային բազա:

Հարկային քաղաքականության գործիքների սահմանման միասնական մոտեցման բացակայությունը բացասաբար է ազդում արդյունավետ հարկային քաղաքականության մշակման եւ իրականացման վրա: Գիտական գրականության եւ աղբյուրների ուսումնասիրության հիման վրա այս հոդվածում հեղինակը վերլուծել է հարկային գործիքների Եվոլյուցիոն զարգացումը, մանրամասն ուսումնասիրել հարկային գործիքների վերաբերյալ ժամանակակից դիստրիբյուցիոն տեսակետները եւ ներկայացրել դրանց բնութագրերը:

Тигран АКОПЯН

ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСНОВНЫХ НАЛОГОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ

Отсутствие единого подхода к определению инструментов налоговой политики негативно сказывается на выработке и проведении эффективной налоговой политики. На основе обзора научной литературы и источников, в данной статье автором было проанализировано эволюционное развитие налоговых инструментов, подробно рассмотрены современные взгляды на налоговые инструменты и определены их характеристики.

Tigran HAKOBYAN

CHARACTERISTICS OF THE MAIN TAX INSTRUMENTS

Keywords: tax policy instruments, the evolution of tax instruments, tax rate, tax exemption, tax sanction, tax base.

The lack of a unified approach to the definition of the instruments of tax policy negatively affects the development and implementation of an effective tax policy. Based on the review of scientific literature and sources, in this article the author analyzed the evolutionary development of tax instruments, examined in detail the modern views on tax instruments and determined their characteristics.

Սվետլանա ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐԵԼԱՎԱՆ ԱՌԱՆՋՔԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԼԵՈՒՆԱԳԱՆՔԱՅԻՆ ԱՐՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Լեռնահանքային արդյունաբերությունում ձևավորվող հարկային պարտավորությունների կազմի և կառուցվածքի առանձնահատկությունները բերում են նրան, որ անհրաժեշտություն է առաջանում ֆինկալ հավաքագրումների ծավալներն ու դրանց առնչվող ազգաբնակչության սոցիալ-տնտեսական սպասումները հավասարակշռվելն այնպես, որ հարկազանձման լրացուցիչ լարվածություն չձևավորվի և դրան զուգահեռ պետությունը հնարավորություն ունենա կատարել անհրաժեշտ հանրային ծախսեր հանքարդյունաբերության կայուն զարգացման համար:

Светлана МУРАДЯН

КЛЮЧЕВЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ В ГОРНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Ключевые слова: справедливое налогообложение, социальное обеспечение, интересы бизнеса, эффективная налоговая политика.

Особенности состава и структуры налоговых обязательств, возникающих в горнодобывающей промышленности, обуславливают необходимость сбалансирования объема фискальной активности государства и социально-экономические ожидания населения. С целью избежания сверх налоговых напряжений в кругах бенефициаров налоговой системы, государство имеет возможность вносить необходимые публичные расходы для устойчивого развития горнорудной промышленности, тем самым поддерживая справедливость налогообложения.

Svetlana MURADYAN

KEY PROBLEMS OF IMPROVING TAX POLICY IN MINING INDUSTRY

Key words: fair taxation, social security, business interests, effective tax policy.

Features of the composition and structure of tax liabilities arising in the mining industry, necessitate a balancing between the fiscal activity level of the government and the socio-economic expectations of the population. With a view to avoiding over-tax tensions within beneficiaries of the tax system, the state has the opportunity to make the necessary public expenditures for the extraction of mining sustainable development, thereby supporting the fairness of taxation in this field.

Մասիս Սարգիս ՍԱՐԳԻՍՅԱՆ

ՀՀ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՈՐՄԻՑ ԼՐԱՑՈՒԹՅՈՒ ԲԱԺՆԵՏՈՄՍԵՐԻ ԹՈՂԱՐԿՈՒՄԻՑ ՀՐԱԺԱՐԿԵԼՈՒ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐՆ ՈՒ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ԿՈՐՄԻՑ ԿՈՐՊՈՐԱՏԻՎ ԱՐԺԵՂՅԵՐՈՒՄ ՆԵՐԴՐՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՊԱՏԻՎՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Հեղինակի կարծիքով՝ ՀՀ ընկերություններում երկար ժամանակաշրջանի համար զարգացման մտածելակերպի սերմանումը բարդ գործընթաց է, և պետք չէ մոտ ապագայում դրական արդյունքներ ակնկալել, սակայն նմանատիպ միջոցառումները խթանող ազդեցություն կունենան կորպորատիվ արժեթղթերի զարգացման համար: Իսկ կորպորատիվ արժեթղթերի շուկայի մասին գրագետ ծրագիր ստեղծելու դեպքում հնարավորություն կընձեռվի բարելավելու ՀՀ բնակչության գիտելիքների մակարդակը կորպորատիվ արժեթղթերի տարբեր գործիքների վերաբերյալ, ինչն էլ, իր հերթին, կխթանի բնակչության ցանկությունը կորպորատիվ արժեթղթերում ներդրումներ կատարելու առումով:

Масис Саркис САРКИССЯН

ПРИЧИНЫ ОТКАЗА АРМЯНСКИХ КОМПАНИЙ ОТ ВЫПУСКА ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ АКЦИЙ И ОСНОВНЫХ ПРИЧИН НЕАКТИВНОСТИ В ИНВЕСТИРОВАНИИ В КОРПОРАТИВНЫЕ ЦЕННЫЕ БУМАГИ

Ключевые слова: корпоративные ценные бумаги, акции, инвестиции компаний, отсутствие доверия.

По словам автора, сложность развития мышления в Армении длительное время является сложным процессом, и нет необходимости ожидать положительных результатов в ближайшем будущем, но такие события окажут влияние на развитие корпоративного управления. А в случае создания компетентной программы на рынке корпоративных ценных бумаг будет повышен уровень знаний населения Армении по различным инструментам корпоративных ценных бумаг, что, в свою очередь, будет стимулировать желание населения инвестировать в корпоративные ценные бумаги.

Masis Sarkis SARKISSIAN

MAIN REASONS FOR REFUSAL TO ISSUE ADDITIONAL SHARES BY ARMENIAN COMPANIES AND INACTIVITY OF THE POPULATION TO INVEST IN CORPORATE SECURITIES

Keywords: corporate securities, stocks, companies investment, lack of trust.

According to the author, sophistication of development thinking in Armenia for a long period of time is a complex process, and it is not necessary to expect positive results in the near future, but such events will have an impact on the development of corporate governance. And in case of creating a competent program on the corporate securities market, the level of knowledge of the Armenian population on various corporate securities instruments will be enhanced, which, in its turn, will stimulate the population's desire to invest in corporate securities.

Նարինե ԲԱՐՍԵԳՅԱՆ

ՎԵՆՉՈՒՐԱՅԻՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ՝ ՈՐՊԵՏ ՆՈՐԱՄՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԿԱՐԵՎՈՐ ԳՈՐԾԻՔ

Ներկայումս վենչուրային փզզնետում պահանջվում է պետության ակտիվ դերակատարում և մասնակցություն, ինչի արդյունքում ՀՀ-ում կապահովվի վենչուրային ֆինանսավորման մեխանիզմների ներդրման ու կիրառման նկատելի աճ, որին կարող է նպաստել նաև արտաքին տնտեսական և քաղաքական պայմանների փոփոխությունները: ՀՀ-ում վենչուրային փզզնետի զարգացման սկզբնական փուլում պետության ակտիվ դերակատարումը անհրաժեշտ է դիտարկել որպես երկրի սոցիալ-տնտեսական երկարաժամկետ զարգացման հայեցակարգի կարևորագույն ինստիտուտներից մեկը:

Нарине БАРСЕГЯН

ВЕНЧУРНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ КАК ВАЖНОЕ СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИЙ

Ключевые слова: венчурный капитал, венчурные инвестиции, новаторские идеи, венчурные фонды, „бизнес-ангелы“, право интеллектуальной собственности.

В настоящее время венчурный бизнес требует активной роли и участия государства, благодаря чему в РА будет обеспечен значительный рост внедрения и использования механизмов венчурного финансирования, чему могут способствовать также изменения внешних экономических и политических условий. В РА на начальной стадии развития венчурного бизнеса активную роль государства необходимо рассматривать как один из важных институтов долгосрочной социально-экономической концепции развития страны.

Narine BARSEGHYAN

VENTURE FINANCING AS AN INNOVATION DEVELOPMENT IMPORTANT MEANS

Key words: venture capital, venture investments, innovative ideas, venture funds, "business angels", right to mental property.

Nowadays, the venture business demands the state active role and participation which will ensure the venture financing mechanisms investment and application considerable increase. It should be stated that, the latter in its turn, will contribute to external economic and political changes. At first stage of the venture business in the RA the state active role must be observed as one of the most important components of the country's social and economic long-term development concept.

Անուշ ՇԱՀՎԵՐԴՅԱՆ

ԳՈՎԱԶՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՄԵԹՈՂՆԵՐԸ

Բազում ընկերություններ ստանում են շահույթը իրենց ապրանքների և ծառայությունների գովազդն իրականացնելու միջոցով: Հետևաբար, բնականորեն գովազդը մարքեթինգային ռազմավարության կարևոր բաղկացուցիչ է, ապա անհրաժեշտ է հիմնավորել դրա արդյունավետությունը: Գովազդի արդյունավետության գնահատումը պահանջում է որոշակի մեթոդների կիրառում, որոնց շնորհիվ գովազդային բյուջեն ճիշտ կբաշխվի, և ծախսերը կլինեն առավել օպտիմալ:

Ануш ШАХВЕРДЯН

МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕКЛАМЫ

Ключевые слова: экономическая эффективность рекламы, коммуникационная эффективность, рекламная кампания, рекламный бюджет, рекламные расходы.

Многие компании получают прибыль за счет рекламы своих продуктов и услуг. Поскольку реклама является важным компонентом маркетинговой стратегии, следовательно, необходимо обосновать ее эффективность. Оценка эффективности рекламы требует определенных методов, чтобы обеспечить надлежащее распределение рекламного бюджета и наиболее оптимальные затраты.

Anush SHAHVERDYAN

METHODS OF EVALUATION OF ADVERTISING EFFECTIVENESS

Keywords: economic effectiveness of advertising, communication effectiveness, advertising campaign, advertising budget, advertising costs.

Many companies get profit through advertising of their products and services. Consequently, as advertising is an essential component of marketing strategy, it is necessary to evaluate its effectiveness. The evaluation of advertising effectiveness requires the use of certain methods, thanks to which the advertising budget will be properly distributed and the costs will be optimal.

Արման ԱՄՐՈՅԱՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԶԵՆԱՐԿԱՏԻՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՅՈՒՆՎԱԾՄԱՆ ԵՎ ԿԱՐԳՎՈՐՄԱՆ ԱՈՒՆՁՆԱԳԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

Բանալի բառեր՝ ընտանեկան ձեռնարկատիրություն, հարկում, բիզնես, Հայաստան: Ընտանեկան ձեռնարկատիրությունը հանդիսանում է աշխարհի ամենատարածված և դինամիկ զարգացող բիզնեսի տեսակներից մեկը: Ի տարբերություն այլ գործարար գործունեությունների, ընտանեկան ձեռնարկատիրությունը նշանակալի է իր արտադրողականությամբ, էֆֆեկտիվությամբ և ճկունությամբ - ինչը ամենակարևորն է, այն հանդիսանում է հարթակ նոր զարգացումների ստեղծման համար: Սույն ձեռնարկատիրության կայունացումը Հայաստանում ունի լայն հեռանկարներ բնակչության բարեկեցության մակարդակը բարձրացնելու և իր տնտեսական ակտիվության աճի համար:

Арман АМРОЯН

ОСОБЕННОСТИ СТАНОВЛЕНИЯ И РЕГУЛИРОВАНИЯ СЕМЕЙНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В АРМЕНИИ

Семейное предпринимательство является одним из наиболее распространенных и динамично развивающихся форм организации бизнеса в мире. В отличие от других видов предпринимательской деятельности, семейное предпринимательство отличается своей продуктивностью, эффективностью и гибкостью – что самое главное, оно является площадкой для генерирования новых идей. Становление данного вида предпринимательства в Армении имеет широкие перспективы для повышения благосостояния населения и роста его экономической активности.

Arman AMROYAN

FEATURES OF FORMATION AND REGULATION OF FAMILY ENTREPRENEURSHIP IN ARMENIA

Keywords: family entrepreneurship, taxation, business, Armenia.

Family entrepreneurship is one of the most common and dynamically developing forms of business organization in the world. Unlike other types of entrepreneurial activity, family entrepreneurship is characterized by its productivity, efficiency and flexibility - most importantly, it is a platform for generating new ideas. The emergence of this type of business in Armenia has broad prospects for improving the prosperity of the population and increasing its economic activity.

Դիանա ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄՐՑՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՃԻ ՄԻՋԵՎ ԿԱՊԸ

Համաշխարհային մրցունակության ինդեքսը ընդունվում է որպես երկրների մրցունակության որոշող: Այն հուշում է երկրների, թե ինչպիսի բաղադրականության վարել էլ ինչպիսի տեղաբաշխելու ռեսուրսները, բանի որ գլոբալ մրցունակությունը կապված է տնտեսական աճի հետ: Այնուամենայնիվ, ուսումնասիրությունները, որոնք վերլուծում են այս երկու տնտեսությունների միջև էմպիրիկ փոխհարաբերությունների կապը, շատ քիչ են և բավարար չափով չեն բացահայտում այդ կապերի էությունը: Գրականության մեջ դեռևս բաց հարց է, արդյո՞ք մրցունակությունը կարող է կանխատեսել տնտեսական աճը: Հոդվածում փորձ է կատարվել պարզելու ՀՄԻ և տնտեսական աճի միջև կապը՝ օգտագործելով Գրանջերի պատճառահետեւանքային վերլուծության մեթոդը:

Диана ГЕВОРГЯН

СВЯЗЬ МЕЖДУ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ И ЭКОНОМИЧЕСКИМ РОСТОМ

Ключевые слова: индекс глобальной конкурентоспособности; экономический рост, Валовой внутренний продукт, Тест Грейнджера на причинности, метод Атласа.

Индекс глобальной конкурентоспособности оценивает конкурентоспособность стран. Оно помогает странам в принимаеи решениях в политики и распределения ресурсов. Поскольку ожидается, что глобальная конкурентоспособность может предсказать экономическим рост. Однако исследования, которые анализируют эмпирическую взаимосвязь между этими двумя экономическими категориями недостаточны. В литературе по-прежнему остается открытым вопрос о том, можно ли использовать экономический рост для прогнозирования будущей глобальной конкурентоспособности или наоборот. В этой статье проверяет взаимосвязь между индексом глобальной конкурентоспособности и темпами экономического роста, используя анализ причинности Гранжера.

Diana GEVORGYAN

RELATIONS BETWEEN THE COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY AND ECONOMIC GROWTH

Keywords: Global Competitiveness Index, economic growth, Gross Domestic Product, Granger causality test, Atlas method.

The Global Competitiveness Index is treated as a standard to measure the competitiveness of countries. Countries look at it to make policy and resource allocation decisions because global competitiveness is expected to be related to economic growth. However, studies which analyze the empirical relationship between these two economic categories are very rare. It is still an open question in the literature whether economic growth can be used to predict future global competitiveness or the other way round. This paper tests the relationship between the GCI and the economic growth rate by using a panel Granger causality analysis.

Եսթեր ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

ԱՐՔԱՄՇԱԿԱՄԱՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՍԵՍԱՏԱԿԱՆ ԻՍԱՍՏԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱԴԱՏՄԱՆ ՄԵԹՈՂԻՎ

Անկախությունից ի վեր, Երևանը զգալի ներդրումներ է կատարել իր ենթակառուցվածքների բարելավման համար: Այդ ներդրումները եղել են ռազմավարական և նախատեսված են եղել հիմք դնելու Երևանի շարունակական սոցիալ-տնտեսական զարգացման համար, դրանով իսկ օգնելով ժողովրդի առաջընթացին: Սակայն կա մի ոլորտ, որում առաջընթացը սահմանափակված է եղել, և այդ ոլորտը կոշտ կենցաղային թափոնների կառավարումն է, որն ավելի ու ավելի է ճանաչվում որպես առաջնային:

Естер КАРАПЕТЯН

ВЫБОР ЭФФЕКТИВНОЙ ТЕХНОЛОГИИ ЗАВОДА ПО ПЕРЕРАБОТКУ МУСОРА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДА СРАВНИТЕЛЬНОЙ ОЦЕНКИ ПОЛЕЗНОСТИ

Ключевые слова: Инновации, инновационные проекты, твердые бытовые отходы, метод сравнительных измерений.

После приобретения независимости мерия г. Еревана сделала значительные вложения в дело улучшения работы своих подразделений. Эти вложения можно считать стратегическими и направленными на дальнейшее улучшение социально-экономического положения трудящихся. Однако есть одна область, которую необходимо признать первоочередной - это переработка бытовых отходов.

Yester KARAPETYAN

CHOOSING AN EFFECTIVE TECHNOLOGY FOR A GARBAGE PROCESSING FACTORY USING THE METHOD OF COMPARATIVE UTILITY EVALUATION

Key words: Innovations, innovative projects, solid household waste, method of comparative measurements.

Right after Armenia has gained independence, the Yerevan City Hall made significant investments in order to bring improvements in various fields. Those were, indeed, strategic investments and further improved the socio-economic situation of employees, working in those areas. However, there is one field that remained critical and thus requires today high priority – that is the recycling and household waste management.

Հրանտ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

ՀՀ ԷԼԵԿՏՐՈԵՆԵՐԳԻԱՅԻ ՍԱԿԱԳՆԻ ՀԱՇՎԱՐԿՄԱՆ ՄԵԹՈԴՈԼՈԳԻԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

Էլեկտրաէներգետիկական համակարգը Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության առանցքային բաղադրիչներից մեկն է: Համակարգում սակագնի հաշվարկման մեթոդոլոգիայի մանրամասն ուսումնասիրության անհրաժեշտություն է առաջացնում, ինչը թույլ կտա երկրի էներգետիկ արդյունավետության համար ունենալ ավելի հստակ մշակված քաղաքականություն:

Грант МАРГАРЯН

АНАЛИЗ МЕТОДОЛОГИИ РАСЧЕТА ТАРИФА НА ЭЛЕКТРОЭНЕРГИЮ В АРМЕНИИ

Ключевые слова: Энергетическая сфера, Электроэнергетическая система, электроэнергия, экономическая безопасность, тарифы.

Электроэнергетическая система одна из ключевых составляющих экономики Республики Армении. Необходимо тщательно изучить методологию расчета тарифов в системе, что позволит более точно определить политику энергоэффективности страны.

Hrant MARGARYAN

ANALYSIS OF THE METHODOLOGY FOR CALCULATING THE ELECTRICITY TARIFF IN ARMENIA

Key words: energetic sphere, electro-energetic system, electricity, economic security, tariffs.

The electro-energetic system is one of the key components of the economy Republic of Armenia. There is a need for a thorough study of the methodology of tariff calculation in the system, which will allow for a more precise policy for the country's energy efficiency.

Անժելիկա ԲԱՐՍԵԴՅԱՆ

ՓՈՔՐ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ՁԵՆՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ ԵՎ ԱՁԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՑ

Այս հոդվածը ներկայացնում է փոքր բիզնեսի ձեւավորման և զարգացման խնդիրները: Հայաստանում փոքր բիզնեսի զարգացումը զիջում է առկա հնարավորություններին և կարիքներին: Նման հակասության վերացման համար առաջարկվում են մի շարք միջոցառումներ փոքր բիզնեսի կարգավորման նպատակով ինչպես պետական, այնպես էլ տարածաշրջանային մակարդակներում: Մասնավորապես ներկայացվել է ԵՄ, ԱՄՆ-ի, Ճապոնիայի փոքր և միջին կազմակերպությունների կարգավորման և պետական աջակցության փորձը:

Анжелика БАРСЕГЯН

О РЕГУЛИРОВАНИИ И СОДЕЙСТВИИ МАЛИХ И СРЕДНИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Ключевые слова: бизнес содействие, финансы, малый бизнес, МСП.

В этой статье представлены вопросы развития и развития малого бизнеса. Развитие малого бизнеса в Армении уступает существующим возможностям и потребностям. Для устранения таких противоречий предлагается ряд мер регулирования малого бизнеса как на государственном, так и на региональном уровнях. В частности, был представлен опыт регулирования и оказания содействия малым и средним организациям ЕС, США, Японии.

Anjelika BARSEGHYAN

ON THE REGULATION AND PROMOTION OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

Keywords: business assistance, finance, small business, SME.

This article presents small business development and development issues. The development of small business in Armenia is inferior to existing opportunities and needs. To eliminate such contradictions a number of measures are proposed for the regulation of small business both at the state and regional levels. Particularly, the experience of regulating and assisting small and medium-sized organizations of the EU, US, Japan has been presented.

Նարեկ ԲԱԲԻՆՅԱՆ

ՎԻՐՏՈՒԱԼ ՏՈՒՐԻՍՏԱԿԱՆ ԿԼԱՍՏԵՐՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒԹՎԱԾՔԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Բանալի բառեր՝ զբոսաշրջություն, կլաստերային մոդել, զբոսաշրջային ոլորտ, զբոսաշրջային կլաստեր վիրտուալ զբոսաշրջային կլաստեր:

Այս հոդվածը նվիրված է տուրիստական բարդ ինդուստրիայի՝ որպես համակարգի, ախտորոշմանը, բացահայտելու քննարկ ախտանիշները, առանձնահատկությունները և շարժման օրինաչափությունները այն արտացոլող մոդելների համատեքստում: Հոդվածում դիտարկվում են վիրտուալ զբոսաշրջային կլաստերների ձեւավորման մեթոդները եւ յուրաքանչյուր մեթոդի արդյունավետությունը: Հոդվածում մշակված և առաջարկված է վիրտուալ զբոսաշրջային կլաստերների (VTK) հայեցակարգը:

Нарек БАБИНЯН

СТРУКТУРА ТУРИСТИЧЕСКИХ ВИРТУАЛЬНЫХ КЛАСТЕРОВ РА

Данная статья посвящена диагнозу, выявлению характерных симптомов, особенностей, свойств и закономерностей движения сложной туристической индустрии как системы в контексте отображающих ее моделей. В статье рассматриваются методы

формирования виртуальных туристских кластеров и эффективность каждого метода. Разработана и предложена концепция виртуального туристических кластеров (ВТК).

Narek BABINYAN

THE STRUCTURE OF VIRTUAL TOURISTIC CLUSTERS OF REPUBLIC OF ARMENIA

Keywords: tourism, cluster model, tourist sphere, tourist cluster virtual touristic cluster.

This article is devoted to the diagnosis and identification of characteristic symptoms, features, properties and patterns of movement of a complex tourism industry as a system in the context of models reflecting it. The methods of virtual touristic clusters' formation and efficiency of each method is discussed in the article. The concept of virtual touristic clusters (VTK) is developed and proposed.

Մանե ՄԵՋԼՈՒՄՅԱՆ

ՀՀ-Ն ՏԱՐԱԾԱՋՐՁՆԱՆԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԻՆՏԵԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ

Հոդվածում համառոտ ներկայացված են տարածաշրջանային տնտեսական ինտեգրումից ՀՀ սպասումներն ու դրանց իրականացման առաջնահերթ թայլերը: Հոդվածի նպատակն է ՀՀ տարածաշրջանային տնտեսական ինտեգրման նախադրյալների վերլուծության հիման վրա բացահայտել՝ ԵՄ, Եվրասիական տնտեսական միության և հարևան երկրների հետ ՀՀ տարածաշրջանային տնտեսական համագործակցության առավել արդյունավետ մոդելը, որը կարող է հնարավորիս նպաստել ՀՀ տնտեսական առաջընթացին, դառնալ ապագա զարգացումների հիմնական ուղեկիցը:

Мане МЕЖЛУМЯН

РА В ПРОЦЕССЕ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Ключевые слова: всемирная экономика, экономические связи, интеграция, регион, региональные ключевые проблемы.

В статье кратко представлены ожидания РА от региональных экономических интеграций и приоритетные шаги для их реализации. Цель статьи-на основе анализа региональной экономической интеграции РА выявить наиболее эффективную модель регионального экономического сотрудничества РА с ЕС, Евразийским экономическим союзом и соседними странами, которая может максимально способствовать экономическому прогрессу РА, стать основным ориентиром для дальнейшего развития.

Mane MEJLUMYAN

THE RA IN THE PROCESS OF REGIONAL ECONOMIC INTEGRATION

Keywords: worldwide economics, economic bonds, integration, region, regional issues.

The article briefly presents Armenian's expectations from regional economic integration and the priorities of its implementation. The purpose of the article is to identify the most effective model of the RA regional economic cooperation with the EU, the Eurasian Economic Union and neighboring countries, which can contribute to the economic progress of the RA as the main guideline for future development.

Մերուժան ԱՍԼԱՆՅԱՆ

ՀՀ ԱՐՏԱԿԱՆՄԱՆ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԱՌԱՎԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԵՒ ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼԵԻ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՄ

Մերձավոր Արևելքը ՀՀ արտահանման 3-րդ խոշոր գործընկերն է՝ ԱՊՀ-ից և ԵՄ-ից հետո: Տարեցտարի ընդլայնվում են դեպի այդ տարածաշրջան արտահանման ծավալները:

Բալասայի և Գրինվեյ-Միլների ցուցանիշները մատնանշում են, որ Հայաստանից Մերձավոր Արևելք արտահանվող ավելի քան երկու տասնյակ ապրանքախմբեր որոշակի տարիների ընթացքում քնորոշվել են համեմատական առավելության առկայությամբ: Հաշվի առնելով Մերձավոր Արևելքի երկրների աճող պահանջարկը ՀՀ-ից արտահանվող ապրանքների նկատմամբ և այդ տարածաշրջանի հետ արտաքին տնտեսական կապերի շարունակական ընդլայնումը՝ անհրաժեշտ է խորացնել համեմատական առավելություն ունեցող ճյուղերում մասնագիտացումը և քայլեր ձեռնարկել այդ ապրանքախմբերի արտահանման ծավալների ավելացումը խթանելու նպատակով:

Меружан АСЛАНЯН

ОЦЕНИВАНИЕ СРАВНИТЕЛЬНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ЭКСПОРТА АРМЕНИИ В СТРАНАХ БЛИЖНЕГО ВОСТОКА

Ключевые слова: экспорт, сравнительное преимущество, специализация, индекс Балассы, индекс Гринвея-Милнера.

Ближний Восток является третьим по величине экспортным партнером Армении после СНГ и ЕС. Из года в год объемы экспорта в этот регион расширяются.

Индексы Балассы и Гринвея-Милнера показывают, что экспортируемый более двух десятков товарных групп из Армении на Ближнем Востоке в течение определенных лет имели сравнительное преимущество. Принимая во внимание растущий спрос стран Ближнего Востока на товары экспортируемые из Армении и продолжающееся расширение внешнеэкономических связей с регионом, необходимо углубить специализацию в отраслях, которые имеют сравнительное преимущество и предпринять шаги по увеличению объемов экспорта этих товаров.

Meruzhan ASLANYAN

THE ESTIMATION OF THE COMPARATIVE ADVANTAGES OF THE EXPORT OF ARMENIA IN THE MIDDLE EAST COUNTRIES

Key words: export, comparative advantage, specialization, Balassa index, Greenway-Milner index.

The Middle East is the third largest export partner of Armenia after CIS and EU. Year by year export to that region increases.

The indexes of Balassa and Greenway-Milner point out that more than two tens of product groups exported from Armenia to the Middle East were possessing comparative advantage during certain years. Taking into account the growing demand of the Middle East countries towards the products exported from Armenia and the continuing expansion of external economic relationships with that region, it is important to deepen the specialization in the branches having comparative advantage and take steps prompting increase of the export of those products.

Մերուժան ԱՍԼԱՆՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ ՈՐՈՇ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐ-ԵՐԿՐՆԵՐ ԱՐՏԱԿԱՆՄԱՆ ՍՊԵՏՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հայաստանի արտահանման կազմում մեծ տեսակարար կշիռ ունեցող երկրներ՝ Ռուսաստան, Գերմանիա, Բուլղարիա արտահանման ծավալները որոշակի պարբերականությամբ ենթարկվում են էական տատանումների: Սպեկտրալ վերլուծության միջոցով գնահատվել է պարբերաշրջանների տևողությունը՝ արտահայտված ամիսներով: Նշված տեղեկատվության առկայությունը հնարավորություն է ընձեռնում արտահանման, ինչպես նաև տնտեսական մի շարք այլ ցուցանիշների միջնաժամկետ և երկարաժամկետ կանխատեսումներ անելիս և համապատասխան քաղաքականություն մշակելիս հաշվի առնել այդ իրողությունները և պատկերացում ունենալ, թե ինչ հաճախականությամբ է պետք ակնկալել տվյալ գործընկեր-երկիր արտահանման ծավալների նշանակալի տատանումներ:

Մերужан АСЛАНЯН

СПЕКТРАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭКСПОРТА АРМЕНИИ В НЕКОТОРЫХ СТРАН-ПАРТНЕРОВ

Ключевые слова: экспорт, спектральный анализ, Ряд Фурье, Периодограмма Шустера, период.

Экспорт в Россию, Германию и Болгарию, которые имеют большую долю в экспорте Армении, с определенной периодичностью подвергаются существенным колебаниям. С помощью спектрального анализа была оценена продолжительность периодов, выраженных в месяцах. Наличие этой информации дают возможность сделать среднесрочные и долгосрочные прогнозы экспорта, а также ряд других экономических показателей и при разработке соответствующей политики учитывать это обстоятельство и иметь понятие, о том, как часто следует ожидать значительных колебаний объемов экспорта в стран-партнеров.

Meruzhan ASLANYAN

THE SPECTRAL ANALYSIS OF EXPORT OF ARMENIA TO CERTAIN PARTNER-COUNTRIES

Key words: export, spectral analysis, Fourier series, Shuster's periodogram, period.

The Export to the countries having great specific weight in the export of Armenia, such as Russia, Germany and Bulgaria, undergo significant fluctuations at certain intervals. The duration of periodicities expressed by months has been estimated through spectral analysis. The mentioned information enables to take account those facts while making mid-term and long-term predictions of export and a range of other economic indicators and developing respective policy and understand how often it is necessary to expect considerable fluctuations of the export to that partner-country.

Նարինե ԲԱՐՍԵԳՅԱՆ

ԿՈՐՊՈՐԱՏԻՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ԾԱՌՈՆԱԿԱՆ ԶԵՆԱԿՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ

Կորպորատիվ սոց. պատասխանատվությունը փիլիսոփայություն է, ապրելու և աշխատելու կենսաոճ, որին հետևում են ճապոնական ընկերությունների մեծ մասը: Հասարակության շահերի պաշտպանությունը այդ փիլիսոփայական հայեցակարգում դառնում է նույնքան կարևոր ուղղություն ու առաջնահերթություն, որքան շահույթի ստացումն ու սպառողական պահանջարկի բավարարումն է:

Нарине БАРСЕГЯН

КОРПОРАТИВНАЯ СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ В ЯПОНСКИХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность, система ценностей, деловая культура, денежные поощрения, стратегия корпоративного поведения

Корпоративная социальная ответственность-это философия, жизненный и рабочий стиль, чему следует большая часть японских предприятий. Защита интересов общества в этой философской концепции становится таким же важным направлением и приоритетом, как и получение прибыли и удовлетворение потребительского спроса.

Narine BARSEGHYAN

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN JAPANESE ENTERPRISES

Keywords: corporate social responsibility, system of values, business culture, cash incentives, corporate strategy

The article touches upon some observations on corporate social responsibility in Japanese enterprises. Corporate social responsibility is a philosophy, way of life, which is the main idea of most Japanese companies. Advocacy in that philosophical concept becomes as a significant direction and priority as profit production and consumer demand satisfaction.

Նոնա ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

ԱՌՅԱՆՑ ՈՒՍՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ԲՈՒՅԵՐՈՒՄ

Առցանց ուսուցման մեթոդաբանության արդյունավետության աստիճանի բարձրացման առաջնահերթ պայմանը ավանդական ուսուցման տեխնոլոգիաների փոխակերպումն ու հարմարեցումն է էլեկտրոնային միջավայրին այնպես, որ համալսարան չայցելող ուսանողը չզգա իր ակադեմիական մեկուսացումը, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմի հետ կենդանի շփումների պակասը, ուսանողական խմբերում չընդգրկվածությունը՝ արդյունքում խթանելով անհատական ուսումնառության ակտիվությունն և համացանցում ուսանողի ներկայությունը:

Нонна ХАЧАТРЯН

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ON - LINE ОБУЧЕНИЯ В ВУЗАХ

Ключевые слова: дистанционное обучение, On-Line технологии обучения, студенто - ориентированное обучение, методология дистанционного обучения.

Первоочередной задачей повышения эффективности методологии дистанционного обучения является конвертация и приспособление традиционных методов обучения к электронной среде таким образом, чтобы студент непосещающий университет, не почувствовал свою академическую изоляцию, нехватку общения с профессурой и учащимися. В статье анализируются пути повышения эффективности применения академических инструментов при организации on-line обучения в вузах.

Nonna Khachatryan

METHODOLOGICAL PROBLEMS ON-LINE TRAINING IN HIGHER EDUCATION

Keywords: distance learning, on-line training technology, student-oriented training, distance learning methodology.

The primary goal of increasing the effectiveness of the methodology of distance learning is the conversion and adaptation of traditional teaching methods to the electronic environment in such a way, that a student who does not attend a university will not feel his academic isolation, lack of communication with professors and students. The article analyzes ways of increasing the effectiveness of the use of academic tools in the organization of on-line education in universities.

Արինե ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

ԶԲԱՐԿԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՇՈՒՎԱՅՈՒՄ

Աշխատաշուկայի և զբաղվածության խնդիրները հատկապես արդիական են ՀՀ համար, որի առջև ծառայած խնդիրներից են առկա աշխատանքային ռեսուրսների պահպանումը, աճը և արդյունավետ օգտագործումը, նոր աշխատատեղերի բացմամբ՝ գործազրկության մակարդակի նվազեցումը ու տարեցտարի լայն թափ ստացող միգրացիան, ապահովել զբաղվածության բարձր մակարդակը: Այս և դրան հարակից մի շարք հարցեր բնարկվել են հողվածում, ներկայացվել են նաև գործնական հետազոտումների արդյունքները, որոնց հիման վրա կատարվել են համապատասխան եզրակացություններ:

Арине СТЕПАНИЯН

ПРОБЛЕМЫ ЗАНЯТОСТИ НА РЫНКЕ ТРУДА РА

Ключевые слова: интеграция, конкурентоспособность, мобильная рабочая сила, устойчивая занятость, рынок труда, неофициальная занятость.

Проблемы рынка труда и занятости особенно актуальны для РА, перед которой стоят задачи сохранения, увеличения и эффективного использования существующих трудовых ресурсов, создания новых рабочих мест, снижения уровня безработицы и растущих темпов миграции, а также обеспечения высокого уровня занятости. Эти и смежные с ними вопросы изучены в данной статье, в которой также изучены результаты практических исследований на основе которых представлены соответствующие заключения.

Arine STEPANYAN

EMPLOYMENT PROBLEMS AT THE LABOUR MARKET

Keywords: Integration, competitiveness, mobile workforce, sustainable employment, labor market, informal employment.

The present article deals with a number of issues relating to labor market and employment within the context of the RA as well as it presents the outcome of some analytical procedures that resulted in the subsequent conclusions.

The problems of the labor market and employment are especially vital for the Republic of Armenia as it faces the challenges of preserving, increasing and effective usage of available labor resources, creating new job opportunities, reducing unemployment, increasing migration rates, and ensuring a high level of employment.

Սյուզի ՍԱՐԳՍՅԱՆ

Հեռավար ուսուցման տնտեսական շարժառիթները համալսարաններում պետք է քննարկվեն համալիր շրջանակում, հաշվի առնելով ոլորտին վերաբերող համապետական, բուհական և ուսանողների նկատառումները: Եվ թվարկված ոլորտներից որևէ մեկին քննել չպետք է տրվի առաջնայնություն, քանի որ առցանց ուսուցումը շահախնդիր են ինչպես մակրո, այնպես էլ միկրոտնտեսական մակարդակի կառավարման սուբյեկտները: Կարևորն այն է, որ ներդաշնակություն սահմանվի հեռավար ուսուցման կազմակերպմանը նպաստող պետական քաղաքականության, համալսարանների առաքելության և անհատ ուսանողների պահանջմունքների միջև, այնպես, որ առցանց կրթության ընդլայնումն ու խորացումը նշանակալից ազդակ հանդիսանա երկրի սոցիալ-տնտեսական զարգացման համար: Միայն այդ դեպքում հեռավար դասավանդման հիմնական շահառուները (պետական լիազորված մարմին, համալսարանի վարչակազմ, պրոֆեսորադասախոսական անձնակազմ, ուսանողներ) իրենց որոշումներով կնպաստեն կրթական ծառայությունների մատուցման այս մեխանիզմի ակտիվացմանը:

Сюзи САРГСЯН

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МОТИВАЦИИ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Ключевые слова: on-line обучение, альтернативные затраты, принятие решений, услуги на обучения, микроэкономический эффект дистанционного обучения.

Дистанционное обучение в рынке образовательных услуг стремительно набирает оборот и ныне формирует значимый социально-экономический эффект. В статье анализируются экономические мотивации организации on-line обучения у разных бенефициаров и на этой основе предлагаются пути гармонизации микро и макро экономических интересов по организации дистанционного обучения в университетах.

Susi SARGSYAN

ECONOMIC MOTIVATION OF REMOTE TRAINING

Keywords: on-line training, alternative costs, decision-making, services for training, micro-economic effect of distance learning.

Distance education in the market of educational services is rapidly gaining and currently forming a significant socio-economic effect in countries. The article analyzes the economic motivations of the on-line training implementation for different beneficiaries and on this basis the ways of harmonizing micro and macroeconomic interests in the implementation of distance learning in universities are proposed.

Սառա ԵՐԻՑՅԱՆ

Ձեռնարկային ֆինանսավորման գործունեությունը ԵՎ ՍԱՐՔԵԹԻՆԳԻ ԱՈՒՆԱԶՆԱԳՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՖԻԶԻԿԱԿԱՆ ԿՈՒՆՏՐՈՒԱՅԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ ԲՆԱԳԱՎԱՈՐՈՒՄ

Հոդվածում արծարծված են սոցիալ-տնտեսական այն պայմանները, որոնք նպաստեցին սպորտի ոլորտում ձեռնարկատիրական գործունեության զարգացմանը, ինչպես նաև մարքեթինգի կիրառման անհրաժեշտությանը՝ որպես սպորտային կազմակերպության արդյունավետ և կայուն զարգացման գործիք:

Ինչպես բոլոր նախկին խորհրդային երկրներում, այնպես էլ Հայաստանի Հանրապետությունում, խորհրդային խիստ կենտրոնացված տնտեսությունից անցումը կարգավորվող շուկայական տնտեսության, ուղեկցվում էր լուրջ համակարգային և կառուցվածքային բարեփոխումներով, տնտեսական հարաբերությունների բոլոր ոլորտներում: Հայկական սպորտի քննադատում փոփոխություններն ուղեկցվեցին բյուջետային ֆինանսավորման կրճատմամբ: Այս ոլորտի «խաղացողները», համարվելով շահույթ չհետապնդող ընկերություններ, կանգնեցին լուրջ խնդրի առաջ և ստիպված եղան ֆինանսավորման նոր աղբյուրներ որոնել: Իսկ այս հարցի լուծման արդիական միջոց է համարվում մարքեթինգը, մասնավորապես՝ մարքեթինգի համեմատաբար նոր տեսակ համարվող «Սպորտային մարքեթինգը»:

Ձևարկվում է մարքեթինգի առանձնահատկությունները սպորտային ծառայություններ և ապրանքներ առաջարկող կազմակերպություններում և ամբողջ սպորտի քննադատում: Սպորտային մարքեթինգն ունի եական տարբերություններ պրոֆսիոնալ սպորտում ապրանքներ և ծառայություններ առաջարկող կազմակերպությունների և սպորտային վերականգնողական կենտրոնների մարքեթինգային ռազմավարությունների միջև, առավել ևս սպորտային ակումբների կամ դպրոցների համար, որոնց գործունեությունը հիմնականում ուղղված են սաների ծնողներին:

Сара ЕРИЦЯН

ОСОБЕННОСТИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И МАРКЕТИНГА В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА

Ключевые слова: спортивный маркетинг, предпринимательская деятельность, спортивная индустрия, спортивные мероприятия, товары и услуги, спортивные школы и клубы.

В статье рассматриваются социально-экономические условия, которые способствовали развитию предпринимательской деятельности в области спорта, а также необходимость применения маркетинга в качестве инструмента для эффективного и устойчивого развития спортивной организации.

Как и во всех бывших советских странах, в Республике Армении тоже, переход от высоко централизованной советской экономики к регулируемой рыночной экономике сопровождался серьезными системными и структурными реформами во всех областях

экономических отношений. Изменения в армянском спорте сопровождались сокращением бюджетного финансирования. Игроки, считающиеся некоммерческими, столкнулись с серьезной проблемой и были вынуждены искать новые источники финансирования. Современный способ решения этой проблемы - маркетинг, в частности спортивный маркетинг, как относительно новый тип маркетинга.

Анализируются особенности маркетинговой деятельности в организациях представляющих населению услуги в сферах физической культуры и спорта и спортивные товары. Спортивный маркетинг имеет свои особенности, в частности, есть существенные различия в маркетинговой деятельности организаций предоставляющих спортивные товары и услуги профессионального, оздоровительного спорта. Еще большое отличие видится в маркетинге спортивных школ, который направлен в большей степени на работу с родителями воспитанников.

Sara YERITSYAN

SPECIFICATIONS OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY AND MARKETING IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Keywords: sports marketing, business activity, sports industry, sports event, goods and services, sports schools and clubs.

The article focuses on the socio-economic conditions that have contributed to the development of entrepreneurial activity in the field of sports, as well as the need to apply marketing as an effective and sustainable tool for the development of sport organizations.

Like in all former Soviet Union countries, in the Republic of Armenia also the transition from a highly centralized economy to a regulated market economy was accompanied by serious systemic and structural reforms in all areas of economic relations. Changes in Armenian sports were accompanied by a reduction in budget funding. The players of this field, considered as non-profit companies, faced a serious problem and had to look for new financing sources. A modern way of dealing with this issue is marketing, in particular the sports marketing, which is a relatively new type of marketing.

Marketing characteristics in organizations offering physical culture and sports services, sports products to the public have been analyzed.

Sports marketing has its specific features, in particular, there are essential differences between marketing policy of the organizations providing sports products and services of professional sports, sports rehabilitation centers, and sports schools and clubs which are mainly directed at work with the parents of pupils.

Գագիկ ԲԱԴԱԴՅԱՆ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՐԱԿԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԶԱՆԱԿԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ և ԱՌԱՋԱՅԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Տնտեսության կայուն զարգացման համար կարևոր նշանակություն ունեն տնտեսավարող սուբյեկտների կազմակերպչի րավակալան ձևերը: Եվ պետության մեծագույն խնդիրներից է ոչ միայն սահմանել իրավական դաշտ, այլև այն դարձնել հասկանալի, հասանելի և կիրառելի հասարակության յուրաքանչյուր անդամի համար: Այս ամենից ելնելով՝ այս հոդվածի նպատակն է տալ պատասխաններ այնպիսի հարցերի, ինչպիսիք են. Որո՞նք են Հայաստանի Հանրապետությունում տարածված կազմակերպչի րավակալան ձևերը ու որո՞նք են դրանց հիմնական առանձնահատկությունները, ինչպիսի՞ն է դրանց թվաքանակի դինամիկան, և ինչո՞վ է պայմանավորված դրանց թվաքանակի նման փոփոխությունը:

Гагик БАДАДЯН

ОСОБЕННОСТИ И НОМЕРНЫЙ АНАЛИЗ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЮРИДИЧЕСКИХ ФОРМ КОМПАНИЙ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

Ключевые слова: юридическое лицо, общество, партнерство, число

Организационно-правовые формы хозяйствующих субъектов очень важны для устойчивого развития экономики. И одна из самых серьезных проблем страны заключается не только в определении правового поля, но и в том, чтобы сделать его понятным, доступным и применимым для всех членов общества. Следовательно, основная цель этой статьи - дать ответы на такие вопросы, как: Какие из наиболее распространенных организационно-правовых форм в Армении? Каковы их основные особенности? Какая у них динамика числа? В чем причина таких изменений в их числе?

Gagik BADADYAN

THE FEATURES AND THE NUMERAL ANALYSIS OF ORGANIZATIONAL-LEGAL FORMS OF COMPANIES IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

Key words: a legal person, company, partnership, number.

Organizational-legal forms of the business entities are very important for the stable development of the economy. And one of the most serious problems of the country is not only to define a legal field, but also to make it understandable, available and applicable for all the members of the society. Consequently, the main purpose of this article is to give answers to such questions as: Which are the most common organizational-legal forms in Armenia? Which are their main features? What kind of number-dynamics do they have? What is the reason for such changes in their number?

Ակսել ՊՈՏՈՍՅԱՆ

Լիլիթ ՀԱԿՈՔՅԱՆ

ՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿԱՐՈՒՅՍԵՐԻ ԱՃԵՑՄԱՆ ԱԳՐՈՎԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ՏԱՐԱԾԱՇՋՐԱՆԱՅԻՆ ԱՌԱՋԱՅԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

Հոդվածում կատարվել է ՀՀ-ում տեխնիկական մշակաբույսերի աճեցման ագրոկլիմայական ռեսուրսների տարածաշրջանային առանձնահատկությունների վերլուծություն, գնահատում և դրանց մշակության համար տարածաշրջանների առանձնացում:

Аксел ПОДОСЯН

Лилит АКОПЯН

АГРОКЛИМАТИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ОБРАБОТКИ ТЕХНИЧЕСКИХ КУЛЬТУР РЕГИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ РА

Ключевые слова: технические культуры, регион, соя, табак.

В статье проведен анализ региональных особенностей агроклиматических ресурсов выращивания технических культур в РА, оценка и разделение регионов для их культивации.

Aksel POTOSYAN
Lilit HAKOBYAN

THE REGIONAL FEATURES OF AGROCLIMATIC CONDITIONS OF GROWING INDUSTRIAL CROPS IN RA

Keyword: industrial crops, region, soy-bean, tobacco.

The article analyzes the regional features of agroclimatic resources to grow industrial crops in RA. It also provides an assessment on the identification of regions for their cultivation.

Սուրեն ՇԻՆԴՅԱՆ

ԽԱՂՈՂԻ ՍԵՎ ԱՐԵՆԻ ԵՎ ԿԱՐԴԻՆԱԼ ՍՈՐՏԵՐԻ ՎԱՉԵՐԻ ԲԵՐՔԱՏՈՒ ԵՎ ՈՉ ԲԵՐՔԱՏՈՒ ՇԻՎԵՐԻ ՓՈԽՉԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐՑԱԽԻ ՆԱԽԱԼԵՆՆԱՅԻՆ ԵՎ ՄԻՋԻՆ ԼԵՆՆԱՅԻՆ ԳՈՏԻՆԵՐԻ ԱՆՋՐԴԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ

Արցախի նախալեռնային և միջին լեռնային գոտիների խաղողի արտադրական այգիներում 2011-2014 թթ. Սև Արենի և Կարդինալ սորտերի վազերի վրա փորձարկվել են բերքատու և ոչ բերքատու շիվերի փոխհարաբերակցությունը՝ պարզելու նպատակով, թե ո՞ր փոխհարաբերակցության դեպքում կստացվի վազերի նորմալ աճ, բարձր բերքատվություն և եկամտաբերության բարձր մակարդակ: Փորձերը դրվել են Սև Արենի սորտի վազերի բերքատու մատերի 5-6 աչք երկարությամբ էտի և 70 աչք երկարությամբ էտի և 90 աչք բեռնվածության տարբերակով:

Պարզվել է, որ նշված տարբերակներում ինչպես Սև Արենի, այնպես էլ Կարդինալ սորտերի դեպքում լավագույն տարբերակ է առանձնացվել բերքատու և ոչ բերքատու շիվերի փոխհարաբերության 1:1 տարբերակը (մեկ բերքատու և մեկ ոչ բերքատու շիվ), որի պարագայում Սև Արենի սորտի մեկ հեկտարից ապահովվել է 218,6, իսկ Կարդինալին՝ 278,5 ցենտներ բերք, պտղահյութի 18,9 և 18,2 գ/100 սմ³ շաքարայնությամբ:

Սև Արենի սորտի դեպքում 1:1 տարբերակը մեկ հեկտարից ստացված բերքի քանակով 16,0 ցենտներով և եկամտաբերության մակարդակով 9,4 տոկոսով գերազանցում է 2:1 և 117,3 ցենտներով ու 43,1 տոկոսով՝ 1:2 տարբերակին, իսկ Կարդինալի դեպքում 1:1 տարբերակը համապատասխանաբար 26,2 ցենտներով ու 3,7 տոկոսով՝ 2:1, իսկ 135,7 ցենտներով և 86,3 տոկոսով՝ 1:2 տարբերակներին:

Հետազոտման վերջում նշված արդյունքները հնարավորություն են ընձեռում առաջարկելու, որ Արցախի անջրդի խաղողագործության պայմաններում կանաչ հատումների ժամանակ ինչպես Սև Արենի, այնպես էլ Կարդինալ սորտերի վազերի վրա թողնել հավասար քանակի բերքատու և ոչ բերքատու շիվեր (1:1):

Сурен ШИНДЯН

ВЛИЯНИЕ СООТНОШЕНИЯ ПЛОДОНОСНЫХ И БЕСПЛОДНЫХ ПОБЕГОВ НА РОСТ И УРОЖАЙНОСТЬ СОРТОВ ВИНОГРАДА СЕВ АРЕНИ И КАРДИНАЛ В УСЛОВИЯХ БОГАРНОГО ВИНОГРАДАРСТВА ПРЕДГОРНЫХ И СРЕДНЕГОРНЫХ ЗОНАХ АРЦАХА

Ключевые слова: сорт, соотношение, нагрузка, урожай.

В производственных виноградниках Предгорных и Среднегорных зонах Арцаха в течение 2011-2014гг. нами были проведены исследования по определению влияния соотношения плодоносных и бесплодных побегов на рост и урожайность сортов винограда Сев Арени и Кардинал. Выяснилось, что при длине обрезки плодовых лоз на 5-6 глазков и нагрузке кустов 70 глазков сорта Сев Арени и при длине обрезки плодовых лоз на 7-9 глазков и нагрузке кустов 90 глазков сорта Кардинал наилучшие варианте соотношения является 1:1 (плодоносных и бесплодных) побегов. При этом урожайность с 1-ого гектара при сорте Сев Арени составляла 218,6; а при сорте Кардинал – 278,5 центнер, с сахаристостью сусла соответственно 18,9 и 18,2г/100см³. По урожайности сорта Сев Арени этот вариант на 16,0ц превосходит варианта 2:1, а на 117,3ц – варианта 1,2. При сорте Кардинал наилучший вариант соотношения 1:1, по урожайности на 26,2ц превосходит варианта 2:1, а на 135,7ц – варианта 1:2.

Результаты исследования дают возможность нами предлагать, чтобы в богарного виноградарства Арцаха, при проведение зеленых операциях кустов на каждому кусту оставлять равным количеством плодоносных и бесплодных побегов (1:1).

Suren SHINDYAN

ECONOMIC EFFICIENCY OF FERTILE AND INFERTILE OFFSHOOTS RATIO IN THE VINES OF GRAPE SORTS “BLACK ARENI” AND “CARDINAL” IN THE DRY CONDITIONS OF PRE-MOUNTAINOUS AND MID-MOUNTAINOUS ZONES OF NKR /ARTSAKH/

Keywords: sort, ratio, load rate, yield.

In the grape production vineyards of the pre-mountainous and mid-mountainous zones at NKR the interactions/ratio/ of fertile and infertile offshoots were experimented on the grape vines of Black Areni and Cardinal sorts in 2011-2014 in order to disclose the ratio in case of which a regular vine growth, high yield capacity and high level of profitability can be resulted.

The experiments were conducted in the variants of 5-6 eyes length pruning of the fertile offshoots in the vines of Black Areni sort, in that of 70 eyes length pruning and 90 eyes load.

It has been found out that in the mentioned variants the best one was considered to be 1:1 variant upon the ratio of fertile and infertile offshoots (1 fertile and one infertile offshoot), in case of which 218,6 centner yield per hectare was provided from the sort of Black Areni and 278,5 centner yield was harvested from Cardinal sort with 18,9 and 18,2 g/100 cm³ fruit juice sugar content.

In case of the sort Black Areni the variant of 1:1 exceeds that of 2:1 by 16,0 centner yield resulted per hectare and by 9,4 percent in terms of profitability and concerning the variant of 1:2 it exceeds the latter by 117,3 centner and 43,1 percent respectively as to Cardinal sort the 1:1 variant exceeds the 2:1 one by 26,2 centner and 3,7 percent and the 1:2 variant lags behind the 1:1 by 135,7 centner yield per hectare and by 86,3 percent profitability.

The above mentioned study results enable to suggest that during the green cuttings in the arid conditions at NKR equal number of fertile and infertile offshoots (1:1) should be left on the vines of both “Black Areni” and “Cardinal” sorts.

Հրայր ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՈՒՆՁՆԱԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ՈԼՈՐՏԻ ՌԻՍԿԵՐԸ ՊԱՅՄԱՆԱԿՈՐՈՂԳՈՐԾՈՆՆԵՐԸ

Հողվածում հեղինակը հանգամանորեն ներկայացրել է գյուղատնտեսության ոլորտի հիմնական առանձնահատկությունները, որոնք պայմանավորում են գյուղատնտեսության ոլորտի ռիսկերը: Հողվածում այդ ռիսկերը տարանջատվել են բնակլիմայականի և տնտեսականի: Բնակլիմայական ռիսկերի ազդեցությունը փորձ է արվել գնահատել գյուղատնտեսական հիմնական մշակաբույսերի համար: Այստեղ հիմք է ընդունվել որոշակի ժամանակահատվածում բերքատվության ցուցանիշի փոփոխությունը, գնահատվել է միջին բերքատվության նկատմամբ նվազագույն բերքատվության շեղումը և վերջինիս տեսակարար կշիռը դիտարկվել է որպես բնա-

կլիմայական գործոնի ազդեցության չափ: Հաշվի առնելով բնակլիմայական գործոնի առավել մեծ ազդեցությունը հացահատիկային և հատիկաընդեղենային մշակաբույսերի, պտղի և հատապտղի, խաղողի վրա դիտարկվել է ըստ առանձին մարզերի այդ ազդեցության բնույթը: Տնտեսական ռիսկերի ազդեցությունը գնահատվել է դիտարկելով գյուղատնտեսական մթերքների գների ինդեքսի փոփոխությունը, համարելով այդ փոփոխությունը սպառողական գների, արդյունաբերողների արտադրանքի գների ինդեքսների հետ: Բացահայտվել է, որ մյուս ոլորտներում գների աճի հետ մեկտեղ գյուղմթերքների արտադրողների գները էականորեն նվազել է, որը համարվում է ոլորտի համար ռիսկային գործոն: Գյուղատնտեսության ոլորտի տնտեսական ռիսկային գործոն է դիտարկվել նաև գյուղատնտեսական մթերքների ապրանքայինության միջին կշռված մակարդակի փոփոխության միտումները, մասնավորապես ապրանքայինության միջին կշռված մակարդակը վերջին երեք տարիներին ունեցել է նվազման միտում, որը ռիսկային գործոն է համարվում գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների հասույթների և եկամուտների ձևավորման և հետագա վերարտադրության կազմակերպման համար: Հեղինակը գտնում է, որ գյուղատնտեսության մի շարք ավանդական ռիսկերի պահպանման հետ մեկտեղ տեղի է ունեցել որոշ ռիսկերի ձևափոխում և հայտնվել են նորերը, ուժեղեցել է դրանց փոխգործողությունը, որը պայմանավորում է գյուղատնտեսական ռիսկերի համալիր և առավել ակտիվ կանխորոշման և կառավարման անհրաժեշտությունը:

Грация ГРИГОРЯН ОСОБЕННОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ И ФАКТОРЫ, ОБУСЛАВЛИВАЮЩИЕ РИСКИ ДАННОЙ ОТРАСЛИ

Ключевые слова: Сельское хозяйство, особенности, риски, обуславливающие факторы, растениеводство, скотоводство, природно-климатический фактор, экономический фактор, цены на сельскохозяйственные продукты, индекс цен, уровень товарности. В данной работе автор тщательно представил главные особенности сельскохозяйственной отрасли, которые обуславливают сельскохозяйственные риски. В статье риски подразделяются на природно-климатические и экономические. В ходе исследования была проведена оценка воздействия природно-климатических рисков на основные растениеводческие культуры. За основу был взят показатель изменения плодородности в определенном временном промежутке; была оценена разница между средней и минимальной плодородностью. Удельный вес минимальной плодородности был рассмотрен в качестве размера природно-климатического влияния.

Учитывая наибольшее влияние природно-климатического фактора на зерновые и зерно-бобовые культуры, плоды, ягоды и виноград характер влияния на каждый из этих факторов рассматривался по отдельным регионам. Влияние экономических рисков оценено с учётом изменения индекса цен сельскохозяйственной продукции, сопоставляя данное изменение с ценами сбыта, индексом цен производства.

Выяснилось, что с повышением цен в других отраслях экономики, цены сельхозпроизводителей существенно сократились, что является фактором риска для сельского хозяйства. В сельскохозяйственной отрасли в качестве экономического фактора риска рассматривалась в том числе тенденция изменения средневзвешенного уровня товарности сельскохозяйственной продукции, в частности, средний уровень взвешенности по показателю товарности за последние три года имел тенденцию к спаду, что, в свою очередь, является фактором риска для формирования в дальнейшем прибыли и доходов сельхозпроизводителей, а также для организации и воспроизводства.

Автор считает, что наряду с существованием ряда традиционных сельскохозяйственных рисков, одновременно произошли видоизменения некоторых из них и появились новые, усилилась их взаимосвязь, что обуславливает необходимость комплексного и активного предопределения и управления сельскохозяйственными рисками.

Hrachya GRIGORYAN FEATURES OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE REPUBLIC OF ARMENIA AND THE FACTORS CAUSING THE RISKS OF THIS INDUSTRY

Keywords: Agriculture, features, risks, conditioning factors, crop production, cattle breeding, natural and climatic factor, economic factor, prices of agricultural products, price index, commodity level.

In this article, the author has carefully presented the main features of the agricultural sector, which determine the agricultural risks of the industry. Here the risks are subdivided into natural-climatic and economic ones.

In the course of the study, we made an assessment of the impact of natural and climatic risks on the main crops. The indicator of the change in fertility in a certain time interval was taken as the basis. An assessment was made of the difference between the mean and the minimum assessment of fertility. The specific gravity of the minimum fertility estimate was considered as the size of the influence of the natural and climatic factor.

Given the particularly large impact of the natural and climatic factor on cereals and beans crops, fruit crops, berries and grapes, the nature of the influence was considered for individual regions. The impact of economic risks is estimated taking into account the change in the price index of agricultural products, comparing this change with sales prices, the producer price index.

It turned out that with the increase in prices in other sectors, the prices of agricultural producers decreased significantly, which is a risk factor for this industry.

In the agricultural sector the economic risk factor was also considered the trend of changing the average weighted level of agricultural products, in particular, the average level of weightedness of marketability over the past three years has tended to decline, which in turn is a risk factor for the formation in the future of the profit and income of agricultural producers for the organization and overproduction.

The author believes that along with the preservation of a number of traditional agricultural risks, at the same time there have been some changes in some of the risks and new ones have appeared, their interconnection has intensified, which calls for the complex and active predetermination and management of agricultural risks.

Հրաչյա ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ՄԵՂՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՐՁԸ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒ ՂՐԱՆՑ ԿԻՐԱԿՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԱՅԱՐՄԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդվածում հեղինակը ներկայացրել է միջազգային պրակտիկայում գյուղատնտեսության ռիսկերի մեղմման փորձը, մասնավորապես՝ գյուղատնտեսության ուղղակի և անուղղակի սուբսիդավորման մոտեցումները, ագրոպահովագրության բնագավառում ԱՄՆ-ում, Կանադայում, Իսրայելում, Իսպանիայում, Ավստրիայում, Շվեյցարիայում, Գերմանիայում կիրառվող մոդելները, գնահատվել է դրանց առավելությունները և թերությունները: Կարևորելով բնակլիմայական ռիսկերի դեմ պայքարը՝ ուսումնասիրվել է կարկուտի դեմ պայքարի միջազգային պրակտիկայում կիրառվող ակտիվ և պասիվ ներգործության մեթոդները: Անդրադարձ է արվել նաև երաշտի դեմ պայքարի կիրառվող մոտեցումներին: Ելակետ ունենալով միջազգային փորձի ուսումնասիրության արդյունքները՝ առաջարկվել է Հայաստանի Հանրապետությունում գյուղատնտեսական ռիսկերի մեղմման նպատակահարմար ուղղություններ:

Грачья ГРИГОРЯН

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ СМЯГЧЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ РИСКОВ И ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТЬ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ АРМЕНИЯ

Ключевые слова: сельскохозяйственные риски, международный опыт, государственная поддержка, субсидии, агрострахование, модель, взаимодействие государства с частным сектором, бедственные потери, Способы защиты от градобития, борьба с засухой.

В статье автором представлен существующий в мировой практике опыт смягчения сельскохозяйственных рисков, в частности, показаны прямые и косвенные подходы по субсидированию сельского хозяйства, применяемые в США, Канаде, Израиле, Испании, Австрии, Швейцарии, Германии модели в области агрострахования, дана оценка их преимуществ и недостатков. Особо выделяя борьбу с природно-климатическими рисками изучены методы активного и пассивного воздействия, применяемые в международной практике в области противоборства градобитью. Также затронута тема подходов, применяемых в борьбе с засухой. Взяв за исходную точку результаты изучения международного опыта предложены целесообразные направления смягчения сельскохозяйственных рисков в Республике Армения.

Hrachya GRIGORYAN

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF AGRICULTURAL RISKS DECREASE AND THE FEASIBILITY OF ITS APPLICATION IN REPUBLIC OF ARMENIA

Keywords: agricultural risks, international experience, state support, subsidies, agricultural insurance, model, interaction of the government with the private sector, disastrous losses, ways to protect against hail, fight against droughts.

In the article the author presented the experience of agricultural risks decrease in the world practice, in particular, showed direct and indirect approaches to subsidizing agriculture, the model for agricultural insurance in the United States, Canada, Israel, Spain, Austria, Switzerland, Germany, assessed their advantages and shortcomings. Specifically highlighting the fight against natural and climatic risks, there are discussed methods of active and passive influence, applied in international practice in the field of grappling with hail. Also the author discussed the theme of approaches, used in combating drought. Taking as a starting point the results of studying international experience, there were proposed expedient directions for agricultural risks decrease in the Republic of Armenia.